

BUITINIS APTARNAVIMAS

Laisvojo pasaulio žmogui sunku suprasti, kad batų, laikrodžio, televizoriaus ar automobilio pateikimas galėtų sudaryti kurių nors sunkumų. Nunešei sugedusį daiktą į dirbtuvę ir po kelių dienų ar net valandų, jei labai skubu, gali jį pataisyti atsiimti. Jei reikia taisyti kokį įrengimą, kurio pervežimas sunkus arba iš viso negalimas, kaip krosnį, vandentiekį, didelį šaldytuvą ar panašų daiktą, pakanka paskambinti atitinkamai firmai, ir ji tuoj atsiunčia patyrusį specialistą, kuris bemažant pašalina gedimą. Taip buvo ir nepriklausomoje Lietuvoje. Panašiai žmonės aptarnaujami ir vadinamosiose socialistinėse šalyse arba liaudies respublikose, kur socializmo įgyvendinimas labai netoli tepažengęs, o pastutinių metu ir visiškai sustojęs. Pavyzdžiui, Lenkijoje 70 proc. visų buitinių aptarnavimų atlieka privatūs verslininkai. Mūsų pietų kaimynas leidžia net privatine prekyba. Lenkijoje yra apie 142 tūkstančiai privačių krautuvėlių. Jos turi mokėti tik 5 proc. pajamų, jei nėra didelės. Tai panašu į Sovietų Rusijoje buvusį NEPo lai kotarpį. Tokia tvarka patenkinti žmonės, patenkinti ir valstybė. Valstybės išdais gauna pajamų, o žmonės geriau aptarnaujami, negu valstybinių samdinių.

Bet gyventojai nepatenkinti okupuotoje Lietuvoje viešpatuojančia tvarka. Sunku surasti sovietinio laikraščio numerį, kuriame nebūtų nusiskundimų netikusia buitine tarnyba. Štai keletas iš daugelio kasdinių gyventojų rūpesčių, iškeltų Lietuvos komunistų partijos organo. Praėjusiais metais gruodžio 4-tos vedamajame dienraštyje rašė: „Deja, prireikus kurios nors pa-

slaugos, žmogui vis dar dažnai tenka ilgokai laukti, kol ji bus atlikta, o neretas atsitikimas, kai šlubuoja ir atliekamų darbų kokybė. Tokių signalų redakcija gauna apie Vilniaus cheminio dažymo fabriką, Šiaulių batsiuvius ir iš kitų vietų. Tačiau ypatingą dėmesį reikia atkreipti į butinio aptarnavimo gerinimą kaimo vietovėse.“

Apie tai, ko trūksta kaimui, randame kituose numeruose. Labai prasti butai, netgi mokinių ir darbininkų internatai bei bendrabučiai. Daugelis jų neturi elektros šviesos, vandentiekio ir net paprasčiausio šulinio. Anykščių rajono Juostininkų žemės ūkio mokyklos mokomasis ūkis ir kai kurios kitos gyvenvietės neturi elektros. Daugelyje vietovių, kur jau įvesta elektra, trūksta žmonių, kurie galėtų pataisyti sugedusius laidus ir kitokius įtaisus. „Greičiau susilauks lietaus, negu elektriko“, skundžiasi Ukmergės rajono Veprių kolchozo pirmininkas Eidukaitis. O kur gyven tojai patenkinamai aprūpinti elektra, kur žmonės turi net televizorius, kaip Elektrėnuose, ten nėra jokios taisymo dirbtuvės. Dėl kiekvieno mažiausio gedimo reikia tuos sovietinio pasididžiavimo aparatus siųsti į Vilnių. Kai jokios televizorių taisymo dirbtuvės nėra per 5 tūkstančius gyventojų turinčiame mieste, tai ką bekalbėti apie mažesnius miestelius ir kaimus...

Jurbarko rajono Gegužės pirmosios kolchoze, Anykščių rajono Levaniškių kaime, Kidulių apylinkėje, Kiškečiuose ir daugelyje kitų didesnių ir mažesnių vietovių nėra pirčių, kur žmonės galėtų nusiplauti siūrus, sunkauso darbo išpauštą prakaitą. O kur yra pirtys, kaip Varėnos rajono Merio kolchoze, ten trūksta vandentiekio ir kanalizacijos. Daugelio jų durys ištaisais mėnesiais uždarytos švaros reikalingiems gyventojams...

Okupuotos Lietuvos valdovai didžiuojasi išaugusia krašto pramone, kurios dirbiniai išsiunčiami į „plačiąją tėvynę“ ir tolimas užsienio šalis. Tuo tarpu vietos gyventojams visko trūksta: pradedant adata ir baigiant stogu ant galvos. Praeitą žiemą Vilniuje nebuvo galima gauti paprasčiausios sniego grandyklės...

Labai klystu, jei kas galvotų, jog sovietinių įstaigų paslaugos pigios. Tokias iliuzijas negailestingai išsklaido liūdnas kad ir Klaipėdos laivų remonto gamyklos patyrimas. Ši įmonė pasiuntė pernai Vilniaus matavimo prietaisų remonto gamyklai „Matui“ pataisyti dešimt „KV-1“ prietaisų. Už remontą vieno prietaiso, kuris veikė normaliai ir buvo pasiųstas per klaidą, teko sumokėti 133 rublius ir 44 kapeikas, už kito lygiai 133 rublius, o naujas kainavo 107 rubliai. Trečio pataisymas kainavo irgi 133 rublius, o už naują buvo sumokėta 155 rubliai. Ir t.t. Darbo kokybė? „Prietaisai, kurie dirbo normaliai, po remonto... visai nustojo veikti“, rašo „Tiesa“.

Neteisinga būtų teigti, jog nieko nedaro ma apvertktinai padėčiai pagerinti. Steigiamos įvairios butinio aptarnavimo dirbtuvės ir kombinatai, organizuojami sugedusių daiktų surinkimo punktai. O birželio 23 dieną Vilniuje įkurta butinio aptarnavimo ministerija. Tačiau visos pastangos yra tik dar vienas įrodymas, kad privatūs amatininkai bei verslininkai patarnauja žmonėms dešimteriopai geriau, negu valstybės samdiniai. Augustinas Upėnas

Septynios DIENOS

GENEROLAS ATLEISTAS

Už kritikavimą krašto apsaugos ministerijos atleistas V. Vokietijos aviacijos gen. Panitzkis.

Pritardami jam, pasitraukė dar kiti du generalai.

Gen. Panitzkis pasikalbėjimo su laikraščio bendradarbiu pareiškė, kad krašto apsaugos ministerija yra atsakinga už dabar naudojamuosius Starfighter lėktuvus, kurių per 5 metus jau sudužo 61 (žuvo 35 lakūnai).

Generalų vieton paskirti kiti.

FEDORO KUZKINO GYVENIMAS

Tvardovskio redaguojamasis rusiškas žurnalas „Naujas pasaulis“ išspausdino Možajevs pasirašytą romaną, kuriame vaizduojamas sunkus kolchozininko Fedoro Kuzkino ir jo šeimos gyvenimas Chruščiovo laikais.

Kolchoze jis neuždirba nė po unciją grūdų už savo darbą kiekvienam šeimos nariui per dieną.

PREZIDENTAS Į RYTUS

Vykdydamas savo taikos misiją, Prancūzijos prez. gen. de Gaulle'is iškeliavo į Tofimuosius Rytus. Pakeliui jis sustos Abisnijoje, Kambodijoje ir kitur, tardamasis dėl taikos Vietname.

DR. ERHARDAS NEŽADA TRAUKTIS

Pasikalbėjimo su „Die Welt“ dienraščio Vokietijos kancleris Dr. Erhardas pareiškė, kad jis nemaną pasitraukti iš savo vietos, nors jo paties partijoje vis labiau reiškiasi jo kritikuojančių balsų.

Ekonominė krizė Vokietijoje jau einanti į galą.

KATRAS LABIAU PATINKA?

Nuomonių rinkėjų patinka, kad daugiau yra norinčių matyti prezidentu po 1968 m. rinkimų senatorių Robertą Kennedį, o mažiau pasisako už dabartinį prezidentą Johnsoną (už senatorių 40 procentų, už prezidentą 38 proc.).

VYKDOMA KULTŪRINĖ REVOLIUCIJA

Po didelių raginimų pradėti kultūrinę revoliuciją Pekinge, Kinijos sostinėje, komunistinių jaunuolių būriai gatvėse pradėjo persekioti jaunuolius, kurie nešioja ilgus plaukus ir siauras kelnės. Plaukai jiems vietoj kerpami, o kelnės piauštomos. Plaukus susisukusios moterys varomos namo susilyginti juos.

Kirpėjams įsakoma kirpti ko paprasčiausiai, be jokių užsienietiškių stilių.

Dariaus ir Girėno palaikai

Savaite prieš 33-sias Dariaus ir Girėno žuvimo metines Vilniaus Literatūra ir Menas (liepos 9 d.) paskelbė Kauno Politechnikos Instituto sklandymo sekcijos pirmininko inžinieriaus J. Balčiūno straipsnį, kuriame pagaliau atskleista Dariaus ir Girėno palaikų atradimo istorija, išstius aštuonerius metus buvusi gaubiamą pusiau prastairimu, pusiau nutylėjimų šydu.

1958 m. birželio 14 d. Vilniaus radijas pranešė, kad to mėnesio pradžioje buvę at-rasti Dariaus ir Girėno palaikai, karstuose aklinau užmūryti Medicinos fakulteto rūmų rūsyje. Tas radijo pranešimas buvo paremtas tą dieną Tiesoje atspausdintu buvusio civilinio lakūno (dabar rašytojo) J. Dovydaičio pranešimu, kuriame buvo paaiškinta, kad, vokiečiams pasikėsinus paimti varinius karstus, „Grupė Kauno patriotų, padedant medicinos fakulteto sargams, prasiskverbė į vidų ir, negalėdami karstų išgabenti, juos nunešė į rūsy. Per naktį sienoje buvo paruošta slėptuvė ir joje karstai buvo aklinau užmūryti“. Paskui ilgą laiką (t.y., 14 metų) nebuvo žinoma, koks likimas ištiko karstų slėptuvės ir kur didvyrių kūnai. Vilniaus radijas tą pranešimą pakartojo kelis kartus. Pranešimas buvo baigiamas žodžiais: „Šis įvykis sutaps su lakūnų žuvimo 25-mis metinėmis, kurias mūsų respublikos visuomenė ruošia si tinkamai pažymėti“.

Tai buvo pirmas viešas prabilimas apie Dariaus ir Girėno Lietuvoje nuo 1943 metų vasaros. (Tuo metu po truputį jau buvo prasidėjęs ir kitų Stalino laikais neišdrįstų garsiai ištarti vardų minėjimas). Tačiau, išskyrus radiją, to J. Dovydaičio pranešimo tada nepakartojo nė vienas kitas Vilniaus laikraštis. J. Dovydaičio jau buvo prasiartata, kad skubiai ieškoma prideramos vietos didvyrių kapui ir paminklui. Liepos 17 d. (1958 m.) turėjo būti iškilmingos naujos laidotuvės ir 25 metų nuo lakūnų žuvimo sukahties minėjimas.

Tačiau vietoj žadėtų iškilnių Kaune (ar Vilniuje), kuklios iškilmės buvo surengtos tik lakūnų žuvimo vietoj, Soldino miške (dabar Lenkijos teritorijoje). Į tas pagerbtuves buvo nuvykę Povilas Rotomskis (da-bar jau miręs, buvęs „kultūrinį ryšių“ or-ganizatorius), Dariaus dukterė gydytoja Nijolė Maštarienė, buv. generolas Urbsas, sklandymo stoties viršininkas Z. Brazauskas, rašytojas A. Bieliauskas ir kompartijos centro komiteto įstaigos atstovas Vytautas Zinkevičius (dabar Sov. ambasadori Washington). Tiesa pasakyti Dariaus ir Girėno žygiui paminėti vedamąjį straipsnį ir išstius paslėpti priekaištų Lietuvos vyriau sybei ir Amerikos lietuvių visuomenei už nepakankamą to žygio rėmimą ir vėliau ne-pakankamą žuvusių didvyrių pagerbimą... Bet nė žodžio apie palaikų atradimą.

Nuo to laiko ir liko neaišku, ar buvo, ar nebuvo atrasti dingę karstai ir kiek iš viso buvo tiesos 1958 m. birželio 14 d. J. Dovydaičio pranešime. Tik dabar inž. J. Balčiūnas konkrečiai ir patikimai atpa-sakoja didvyrių palaikų paslėpimo ir atradi-mo istoriją, nors ir joje yra neišaiškintų spragų.

A. ŽMUIDZINAVIČIAUS NORAI IR JŲ

IVYKDYMAS

„Pasistengsiu ir toliau būti naudingas, iki kol mano atgyvenęs asmuo atsiras po žydinčia vėlėna šio filialo sode“, — kalbėjo dailininkas Antanas Žmuidzinavičius ši pavasarį, kovo 22 dieną, kai jo paties namuose, Kaune, buv. Kalnų, paskui V. Put-vinskio gatvė (dabar Sal. Nėries), buvo atidarytas dailės muziejaus skyrius (filia-las, skirtas jo kūriniams laikyti. Tie žo-džiai aiškiai skambėjo, kaip testamentas—palaidoti jį čia pat, šalia jo kūrinių, sode-lyje, prie namo, kuriame dailininko gyven-ta beveik visa ilga, 90 metų amžiaus an-troji pusė.

Vos nepilni penki mėnesiai po tų testa-mentinių A. Žmuidzinavičiaus viešai, drau-gų ir valdžios atstovų akivaizdų pasakytų žodžių, jis, rugpjūčio 9 d. mirė ir rugpjū-čio 11 d. buvo palaidotas... toli užmiesty, Petrašiūnų kapinėse (dabar ten pagrindi-nės Kauno miesto kapinės). Pageidavimas nevykdytas.

Pašarvotas A. Žmuidzinavičius buvo M. K. Ciurlionio vardo Dailės muziejaus sa-lėję. Laidojant pasakytose kalbose dailini-nkas buvo pagerbtas, kaip didžiai nusipel-nęs kultūrininkas, bet visiškai nutylėta jo kaip ankstesnioji, taip ir vėlesnioji visuo-meninė veikla. Buvusio uolius Lietuvos nepriklausomybininko, Lietuvos šaulių Są-jungos pirmininko, nors vėliau ir sovietinio deputato ir sov. akademiko (Maskvos dailės akademijos nario-korespondento) dabartinės valdžios ir kompartijos atsto-vai, dalyvavę laidotuvėse, nesirijo —bent prie dar atviro kapo — A. Žmuidzinavi-čiaus pakelti į komunistų palaimintuosius. (Elta)

Nurodęs iš gandų tegirdėtas priežastis, kodėl karstai buvo laikomi Medicinos fa-kulteto koplyčioje (perkelti iš mauzolie-jaus), inž. J. Balčiūnas pasakoja:

„Kauną užplūdo vokiečiai okupantai. Po „apsaugos“ skraiste jie grobė, naikino kultūros vertybes. Išliko pavojus ir karstams su lakūnų palaikais. Imitavus vokie-čių sargybą, jie buvo pervežti Vytauto baž-nyčion. Bet rūsiui čia buvo drėgni, ir karstus teko gražinti universitetan.

„Fiureris paskelbė totalinį spalvotų me-talų rinkimo vajų. Vokiečių karininkai ir rudmarškiniai landė po įmones, įstaigas, namus, surašinėdami ir rinkdami spalvoto metalo gaminius, neaplenkdami net durų rankenų. Hitlerinis įgaliotinis užsuko ir į medicinos fakultetą. Kai, prisirašęs ilgiau-sią daiktų sąrašą, įkišo nosį koplyčion, su džiaugsmu užsirašė: „Du karstai, variniai“. Išitūkęs, kad jie netušti, susidomėjo, kas tie vyrai lakūnų šalmis. Darbuotojai pa-aiškino, jog tai perskridusių Atlantą lietu-vių lakūnų Dariaus ir Girėno palaikai.

— Kas? Lietuviai perskrido Atlantą? — stebėjosi hitlerininkas ir dar kartą apžvel-gė lobį.

Greitai karstais susidomėjo gestapas (slaptoji policija). Žadėjo pakeisti kitais— „geresniais“. Visi suprato tą okupantų gudrybę, — gestapas tokiu būdu tikėjosi sunaikinti narsųjų lakūnų palaikus.

„Vieną 1942 m. vasaros popietę prof. Šiaulys (prof. Benediktas Šiaulys, farmaci-jos katedros vedėjas, 1925-27 m. studijavęs Harwardo ir Western Reserve universite-tuose, JAV), pasikvietęs patikimus univer-sitete gyvenusius žmones Riaubą, Beržin-ską, Štriupkus, paaiškino:

— Buvusio aeroklubo lakūnai nori pa-slėpti Dariaus ir Girėno karstus ir prašo mūsų pagalbos. Visa tai turi likti paslap-tyje.

Karstus numatė paslėpti rūsyje, prie ka-tilinės esančioje nišoje.

„Vakare, kai visi sumigo, talkininkai at-vežė platyn ir paruošė skiedinį. Iš kiemo, per lavoninę, paruoštą medžiagą sunėšė į rūsy. Po to karstus liftu nuleido rūšin ir, sudėję vieną ant kito, patalpino nišoje. Talkininkaujant dviem miršininkams, iki aušros išaugo nauja siena. Prof. Šiaulys dar kartą visus įspėjo —jeigu gestapas tar-dytų, sakyti, kad karstus išsivežė atvažia-vusi kažkokia vokiečių mašina.

„Ir iš tiesų, praėjus kelioms dienoms, okupantai suuodė, kad koplytėlė tuščia. Prasidėjo tardymai ir ieškojimai. Gestapi-ninkai šaukė, kad tai bolševikų darbas, ir ypač kibo prie rūmuose gyvenusių tarnau-tojų. Tačiau šie kartoją vieną ir tą patį: karstus išvežė vokiečių kareiviai. Okupan-tai nieko negalėjo padaryti.

„Laikas bėgo. Tuo pat po karo mirė prof. Šiaulys. (Iš tikrųjų prof. Šiaulis mirė tik 1957 metais. 1951-56 metais, tuose pačiuose rūmuose, kur buvo paslėpti karstai, jis buvo fakulteto dekanas. E.), vėliau mirė Beržinskas, Riauba. Buvusiame uni-versitete nebegyveno ir Štriupkai. Net dau-gelis universiteto darbuotojų susigyveno su ta mintimi, kad palaikus sunaikino hit-lerininkai“.

GABRIJŲ PALIKIMAS

Gegužės 6 d. Corsier (Šveicarijoje) teis-mas svarstė Marijos Gabrienės palikimo bylą. Turėdamas galvojė, kad Juozo Gab-rielo-Paršaičio našlė nepaliko testamentu, teismas visą palikimą priteisė Gabrienės seseriai, gyvenančiai Vokietijoje.

Ūkį, kuriame Gabrielis gyveno kelis de-šimtmečius, Marija Gabrienė pardavė po vyro mirties.

Juozo Gabrielio biblioteką (laikraščius, žurnalus, knygas ir bylas), o taip pat lite-ratūrinį palikimą (atsiminimus) nupirko Berne gyvenęs Dr. A. Gerutis.

Vasarotojai iš Leningrado

Ignalinos apylinkėse kiekvieną vasarą vasaroja 15-20 tūkstančių atostogautojų iš Leningrado. Ignalina niekur nesigarsina, kaip vasarvietė, bet leningradiečiai, sako, apie tą vietą sužinoję vieni iš kitų. Rusijos „naujoji klasė“ plaukia Lietuvon vasarot, kaip musės prie medaus. Palanga per vasa-rą praleidžia daugiau kaip 100.000. Užtat lietuvių Palangon patekę pasijunta, kaip kažkur svetur išvykę. Galima suprasti, kaip atrodo ir Ignalinoje, kai užplūsta kelio lika tūkstančių leningradiečių. (E)

Pereina Maskvos žinion

Maskvoj nutarta vėl atgaivinti vadinamą sąjunginę-respublikinę švietimo minis-teriją. Keletą metų švietimo ministerijos (kurios tvarko tik bendrojo lavinimo mo-kyklas) buvo tik respublikinės. Dabar vil-niškė tokia ministerija (valdoma M. Ged-vilo) vėl taps maskvinės ministerijos pa-dalininiu ir M. Gedvilas formaliai turės tie-sioginį viršininką Maskvoj. (E)

Toliau rašo:

„Valstybinio Dailės instituto diploman-tas V. Mačiūka (skulptorius ir poetas. E.), rinkdamas medžiagą diplominiam darbu „Dariaus ir Girėno paminklas“, susidomė-jo lakūnų karstų likimu. (Pasakotojas ne-mini, kada: prieš ar po Dovydaičio prane-šimo, kad karstai atrasti. E.). Jis, susiži-nojęs su kitais suinteresuotais asmenimis, ryžosi surasti lakūnų palaikus. Prasidėjo ieškojimai. Apklausti instituto (Medicinos instituto, kuris yra buv. Medicinos fakulte-to patalpose. E.) darbuotojai tik spėliojo, kad karstai gali būti paslėpti kažkur insti-tute. Liko tokia galimybė: docentas J. Riau-ba, mirusio senjo Riaubos sūnus. Jis gimė ir augo universiteto rūmuose, pro jo smalsias paauglio akis vargu ar galėjo praslysti toks įvykis. Tačiau, kas ir kada karstus už-mūryjo, nežinojo ir Riauba. Tėvas prieš mirtį išsitaręs, jog jie yra rūsyje, ir kad tiksliai apie tai žino Štriupkai. Pagaliau siūlo galas atvedė prie tikslo — pensin-nkas Štriupkus parodė vietą, kurioje užmū-rijo karstus“.

Kada tai buvo, Balčiūnas nemini. Tik sa-ko, kad buvo sudaryta ekspertų komisija, kuri nustatė, kad 1946 metų potvynio me-tu, pro ventiliatoriaus angą, vanduo buvo užliejęs užmūrytąją patalpą. Nors kūnai buvo ir balzamuoti, nuo vandens jų audi-niai labai suirė, net sunykę, vėl balzamuoti nebeįmanoma. Komisija nutarusi, kad lakūnų S. Dariaus ir S. Girėno palaikus tikslingusia palaidoti. Jie buvę iškilmin-gai (?) palaidoti... 1964 metų liepos 12 die-ną Kaune... sovietinių karių kapinėse...

Jeigu palaikai buvo atrasti tada, kai bu-vo pirmą kartą apie tai paskelbta, tai yra, 1958 metų birželio pradžioje (o kad turėjo būti tada rasta, beveik nėra abejojimo, nes jau tada buvo nurodyta, jog karstai at-rasti medicinos fakulteto rūmų rūsy už-mūryto slėptuvėje), tai dabar paaiškėja, kad ekspertų (tur būt, ne tiek medicinos, kiek politikos) komisija šešerius metus svarstė, ką su tais palaikais daryti. Nors 1958 metais kalbėjo apie visuomenės ren-gimąsi palaidoti lakūnus geriausioj vietoj ir pastatyti paminklą, „ekspertai“ pagal-ia Lietuvos didvyrius palaidojo... okupantų kapinėse. Ir vietoj žadėtojo paminklo, kaip pasakoja J. Balčiūnas, „išaugo naujas ka-pas su memorialinėmis lentomis ir įrašais: S. DARIUS, 1896.I.8 - 1933.VII.17. S. GI-RĖNAS, 1893.X.7 - 1933.VII.17“. Dveju-s metus teko laukti, ligi rašytojų laikraštyje-tapo prasiartata, kada ir kur palaidoti.

Skulptorius V. Mačiūka savo diplominį darbą atliko puikiai: sukūrė labai išspūdin-gą Dariaus ir Girėno reljefinį portretą. Bet paminklo dar nėra ir, tur būt, nebus (visi skulptoriai dabar įkinkyti lipdyti pamink-lus Leninui jo šimtojo gimtadienio pro-gai). Dariaus ir Girėno žuvimo metines tik šiuo papasakojimu atžymėjo Literatūra ir Menas. Tiesa, kuri prieš aštuonerius me-tus buvo labai gausiai apie juos prabilusi, šimet liepos 17 d. rytą skelbė sovietinio me-talisto šventę, o pro Dariaus ir Girėno su-kaktį praėjo tylomis, lygiai kaip ir visi ki-ti Lietuvoj skaityti gaminamieji laikraš-čiai. (Elta)

PASAULYJE

— Egipto teismas nuteisė iki 10 metų ka-lėti 49 asmenis, kurie priklausė dabar už-draustai muzulmonų brolijai, o 7 nuteisti mirti už pasikėsinimą prieš Nasserą.

— Pekingo laikraščių rašo, kad šimet, jau ketvirtį metų iš eilės, žada būti geras medvilnės derlius Kinijoje.

— Kaip skelbia Princetono universiteto tyrinėtoja Faebner, jeigu pasaulyje gim-i-mai vyks dabartinėmis proporcijomis, tai 2000 metais žemėje gyventojų padvigubės.

— New Delhyje, Indijos sostinėje, buvo areštuoti 134 auksakaliai, kurie demonstra-vu prieš parlamentą, reikalaudami leisti jiems gaminti papuošalus iš gryno aukso (vyriausybė uždraudė tai prieš trejetą me-tų).

— New Yorko policija suėmė buvusį mo-kytoją Allaną Sugermaną, kuris bandė de-tektyvui parduoti kvortą narkotiko LSD.

— Sulaukęs 65 m. amžiaus, žymus Aus-tralijos gydytojas Dr. Saxbys nutarė stoti į benediktinų vienuolyną ir atsidėti čia-buvių gydymui.

— Izraelyje, prie Mamšito vietovės, tarp senovinio miesto griuvėsių surastas didži-lis bronzinis indas su apie dešimt tūkstan-čių sidabrinųjų pinigų, kurių dalis yra iš Kristaus laikų.

— Audros metu nuskrūdes apie 150 jar-dų tolyn nuo kelio, Švedijoje automobilis-tas vis dėlto buvo nubaustas už neatsargų važiavimą.

LIETUVIŠKO DARBO PRIEKYJE

DOMAS DAINAUSKAS

Domą Dainauską, be abejo, pažinojo ir pažįsta labai daug lietuvių tiek tų, kurie gyvena Lietuvoje, tiek tų, kurie yra svetur. Juk jam jau sukako 40 metų, kai jis dirba mokytojo darbu. Vadinas, pro jo skyrius ir klases praėjo dideli būriai lietuvių.

Be to, kaip tik neseniai jis susilaukė ir kitos sukakties: jam suėjo 60 m. amžiaus.

Gimė D. Dainauskas Šiauliuose 1906 m. rugpjūčio 4 d. geležinkelio šeimoje. Abu tėvai praleido savo Domininką pirmiausia pro savo mokyklą: motutė iš „Aukso altoriaus“ išmokė jį skaityti, o tėvelis, pats didelis Lietuvos mylėtojas ir dar knygnešys, davė pirmuosius rašymo pagrindus. Bet ne trukus užėjo pirmasis pasaulinis karas, ir su tėvais teko Domui trauktis į Ukrainą. Ten jis su broliu atsidūrė lietuvių komite- to išlaikomame vaikams bendrabutyje, bet vėliau teko keltis į Gudiją ir vėl gyventi panašiam bendrabutyje, kuriame buvo jau ir lietuviška mokykla. O kai tas vietas pasiekė vokiečiai, tai Dainauskai grįžo į savo šiaulius. Grįžo ir praskurdo iki karo pabaigos, kai pasirodė bolševikų ir kolčakininkų šmėklos, kai net ir vaikai, tarp jų ir Domas, prisirinkę ginklų ir amunicijos, pradėjo šaudyti ir telefonu vielas karpyti. Ir apie tuos neramus metus atėjo Lietuvai laisvė, ir Domas tėvas į savo geležinkelio kepurę pagaliau įsiseigė lietuvišką Vytį, kuriuo nepaprastai didžiavosi ir kurio sūnus jam pavydėjo.

Sutrupintu laiku išėjęs pradžios moks- lą, D. Dainauskas 1922 m. įstoja į Šiaulių mokytojų seminariją ir 1926 m. įsigyja mo- kytojo teises ir rudenį tais metais pradeda dirbti. Kadangi mokytojo talka buvo visur reikalinga, tai D. Dainauskas dar baigė „Sporto“ kursų Nidoje, įsigydamas leng- vosios atletikos, gimnastikos ir plaukimo instruktoriaus teises, tautinių šokių vado- vų kursus, stygų ir skudučių orkestrų vado- vų kursus, vaidybos ir grimavimo kur- sus. Šitaip apsiginklavęs mokslu, jis pir- miausia pateko į Vizbarus (Tauragės a. Vainuto v.) mokyklos vedėju. Šalia tiesio- ginio darbo suorganizavo vakarinius kur- sus suaugusiems, ruošė šokus, vaidini- mus, eglutę.

1927 m. šešeriems metams įsikuria Giri- ninkų mokyklos vedėju (Tauragės apskr., Naumiesčio valsč.). Čia, šalia tiesioginio darbo, suorganizuoja šaulių grandį ir va- dovauja jai, pavaršarinkų skyrių, JSO grandį, ūkininkaičių ratelį ir kaimo kape- lą. Šauliai per tuos metus suspėjo sulikvi- duoti visas slapstas smukles, kurių net sep-

tynios ligi tol vertėsi anodijos, brentspiri- čio ir krūminės pardavinėjimu. Sportuo- jantieji pasinaudojo galimybe dalyvauti didžiosiose sporto šventėse, o ūkininkaičių suorganizuotosios parodos privertė apylin- kės ūkininkus apsirūpinti geresnėmis dar- žovėmis ir vištomis. Vakariniai kursai, jau nimo kursai, vaidinimai, garsios gegužinės ir subatvakariai sujungė žmones. Buvo jau pasiekta tiek, kad į visus seniūnijos namus pareidavo „Mūsų Rytojais“, išsky- rus 3 šeimas, o ir tos neskaitė, nes sirgo akimis.

Paskui, 1933 m., D. Dainauskas naujiems šešeriems metams nukeliamas į Žem. Nau- miestį jau dviejų komplektų mokyklos ve- dėju. Mokyklą lankė nemaža evangelikų vaikų, kurių tėvai ne vienu atveju laikė save vokiečiais, o taip pat buvo ir stačia- tikyčių rusiukų. Po šešerių metų vaikai pra- dėjo nebesusišnekti su tėvais viena kal- ba, o popas savuosius rusiukus buvo pri- verstas mokyti lietuviškai poterių!

Miesto sąlygomis D. Dainauskas čia greit pasidaro visų sporto švenčių vadovu ir instruktorium, futbolo komandos kapi- tonu, jaunatietuvių rajono sporto vadovu, bažnytinio ir jaunatietuvių chorų dalyviu, šaulių būrio valdybos nariu ir pirmininku, skautų skilties steigėju ir visokių stovy- klų, net tarptautinių, dalyviu, mėgėjų teatro organizatorium ir dalyviu. Jo raji- no 400 jaunųjų sportavė, šoko ir dainavo ne tik Žem. Naumiesty, bet ir Tauragė, Klaipėdoje, Kaune. Gausybė prisiminimų, atsitikimų ir skaidrios šviesos iš anų die- nų!

Už visą triušą ir pastangas jaunatietu- viai jį apdovanojo Trijų liepsnų žymeniu, o vyriausybė — Vytauto Didžiojo ordino sidabro medaliu. Taip, Dainauskas pasi- juo vertinamas. Bet kartu iškilo dar dide- ni reikalavimai. Pakeltas į vyr. mokytojus, jis 1939 m. paskiriamas Rietavo 8 kom- plektų mokyklos vedėju. Mokykla buvo Oginskio parke, puikiose patalpose, tačiau apsitvarkius nebeilgai teko čia dirbti — už- ėjo 1940 m., ir suterškėjo sovietiniai tan- kai. Išvengęs arešto, gauna mokytojo dar- bą smulkioje Pasvalgės mokykloje prie Telšių. Prasidėjus išvežimų dienoms, karui prasidėjus imasi tvarkyti Telšių mo- kyklą ir netrukus paskiriamas S. Daukan- to 11 komplektų mokyklos vedėju. Apskri- ties viršininkas Noreika pakviečia D. Dai- nauską švietimo ir kultūros reikalų vado- vu prie savo įstaigos, ir čia vėl užgula nau- ji darbai — teatrai, chorai, kanklininkai,

subuvimai ir pagerbimai. Dar įsijungia į Savitarpinės pagalbos (taip vokiečių lai- kais vadinosi Raudonasis kryžius) organi- zavimo darbą. Žodžiu, gyvenimas buvo kup- pinas entuziazmo, ir rankos pilnos darbo.

Vėl artėjant frontui, Alsėdžių miškuose susiorganizuoja vanagai su savo štabu, su- rinkimo punktu ir sandėliais. Dainauskas paskiriamas žvalgybos skyriui ir ryšininku tarp vanagų ir apskrities viršininko įstaigos. Jis pradeda leisti sieninį laikraštį „Respublikos gatvė“ su naujausiomis in- formacijomis. Dar tenka dirbti pagalbos komitete, kurio pirmininku buvo vysk. T. Matulionis. Kai jau gintis nebebuvo gali- ma, D. Dainauskas pasitraukia į vakarus, pasiekia Sudetus ir įsijungia transporto tarnybon. Dalinyje, šalia kelių šimtų kita- taučių, buvo ir apie 20 lietuvių. Čia visiems svetimšaliams teko kovoti dėl žmoniškes- nių teisių (D. Dainauskas paskiriamas ve- tėjū ir lietuvių atstovu). Neprastose kli- matinėse sąlygose nežmoniškai pradėtas kankinti reumatizmo, gauna teisę persi- kelti į Berlyną, bet jau ir čia priartėja frontas. Tada D. Dainauskas vėl pasuka į vakarus, sulaukia amerikiečių Krefelde, persikelia į Velperto lagerį, čia kuria mo- kyklą, organizuoja sieninį laikraštį, lėlių teatrą, dalyvauja pasirodymuose. 1946 m. persikelia į Greveną, dirba mokykloje, su- organizuoja skautus ir su jais dirba (su- važiuavus skautininkams ir įkūrus tūntą ir štabą, D. Dainauskas paskiriamas tūnto adjutantu). Šalia to, surežisuoja K. Binkio „Atžalyną“, dalyvauja chore ir visuose parengimuose.

Graudžiai atsisveikinus su jaunimu, D. Dainauskas 1947 m. gegužės 1 d. atsiduria Anglijoje. Iš pereinamosios stovyklos per- keliamas į West Wrattingą ir čia paskiria- mas tautybių komitetan su visomis iš to iš-

plaukiančiomis pareigomis — ruošti minė- jimus, koncertus. Įsteigia DBLS skyrių ir pirmininkauja jam. Surodo anglų kalbos kursus, įsteigia skautų skiltį. 1948 m. atsi- krausto į Rochdale, čia įsteigia DBLS sky- rių, rūpinasi lietuviškomis pamaldomis, vėl ir čia suaukia pirmąjį skautų susirin- kimą. 1949 m. Manchesteryje įkuria sek- madieninę mokyklą, kuri ir šiandien dar gyva, ir toje mokykloje dirba ir vadovauja jai. Mokykla yra išleidusi ir net atitinka- mais baigimo diplomais aprūpinusi laidą jaunimo, baigusio 4 skyrių lituanistinės programos kursą. Be to, mokyklą klau- simui svarstyti buvo suorganizuota mokyto- jų konferencija. Kol dar buvo tinkamesnės sąlygos, D. Dainauskas vis turėjo, kaip sa- koma, pramuštą galvą teatro reikalais.

Nuolat vis pasinėręs daugiausia Man- chesterio lietuviškuose reikaluose, 1954 m. jis ir pats persikelia į tą didmiestį gyventi ir dirbti. Čia jam tenka kurį laiką pirmi- ninkauti DBLS skyriui, apygardai. Sudar- rant koordinacinį lietuviškų organizacijų komitetą, paruošia jo darbu reguliama- ū veikimo gaires, pagal kurias ir iki šiol tvarkomasi. Tam komitetui pirmininkau- ja, sekretoriauja, o apskritai ir šiandien tebėra jo sudėtyje. Be to, dirbo Manches- terio Lietuvių Klubu viršūnėse — vicepi- rininku ir ilgesnį laiką valdybos nariu. Ai, Domas Dainausko visur buvo pilna ir dabar vis dar užtenka! Pastaraisiais me- tais jis juk vis dažniau reiškiasi ir kaip pa- skaitininkas.

Pagerbdamas suaktyviną jo 60 m. am- žiaus progą, DBLS Manchesterio skyrius išrinko Domą Dainauską savo garbės na- riu. Ta proga jis prisimena, kad jį, dar jauna mokytojų seminarijos mokinį, ka- dais už pasiaukojamus darbus ir vietiniai pavasarininkai buvo pakėlę į garbės na- rius.

Džiaugdamiesi Domo Dainausko dar- bais, mes šita suaktyvą progą irgi linkime jam daug daug metų sveikam dirbti lietu- vybei.

MIRĖ

BIBLIOGRAFA A. RUZANCOVAS

1966 m. liepos 23 d. Danvillėje, JAV, mirė bibliografas Aleksandras Ružancovas. Gimęs Viazmoje 1893.VIII.12, šis gudų kilmės kultūrininkas 1919-1940 m. tarnavo Lietuvos kariuomenėje, eidamas įvairias pareigas. Ilgiausiai jis vadovavo kariuome- nės bibliotekai. Bet plačiausiai jis žino- mas kaip bibliografas. Daug šios srities darbo atlikęs Lietuvoje, svetur jis rūpinosi vadovauti šitam bibliografinių darbų, rašė specialius bibliotekos darbus, su kitų talka sudarinėjo bendrąją lietuvių bibliografiją svetur ir rūpinosi, kad eity bibliografijai skirtasis leidinys „Knygų lentyna“.

POP. JONO ĮVYKIAI IR MINTYS

— Šešiasdešimt metų amžiaus! Tai pats gražiausias amžius! Gera sveikata, priedo — gera nuotaika, laimingas nusiteikimas matyti dalykus aiškiau, švelniau, su opti- mizmu ir pasitikėjimu.

« »

— O, kokia paguoda audiencijos, ryšiai su žmonėmis!

« »

Atsimintina, kad Mater et magistra en- ciklika buvo paskelbta nuvilkinus keletą savačių. Oficiali priežastis, kuria beveik niekas netikėjo, buvo nurodyta užtrukęs vertimas į svetimas kalbas. Tačiau tikima, kad popiežius nebuvo patenkintas pirmąja jam pateikta versija ir reikėjo encikliką perrašyti.

Pop. Jonas protestavęs:

— Bet ji per daug komplikuoja! Mano tikintieji, be abejo, žino, kad aš viso to ne- suprantu. Parašykite tekstą iš naujo — pa- prasčiau, aiškiau ir ne taip teoretiškai. Svarbiausia — parenkite ją konkrečiau.

« »

Kai vyskupas jo akivaizdoje pareiškė nuostabą, kad popiežius pats nepirminin- kavęs Vatikano susirinkimo pirmojoje sesi- joje, Jonas XXIII atsakė:

— Tačiau mano jurisdikcija yra ribota. Be to, jei aš ten būčiau buvęs, ar jūs bū- tumėte jautęsi taip laisvai? Pavyzdžiui, ar jūs būtumėte išdrįsę ploti, kaip pirminin- kaujantiems, pertraukusiam vieną kar- dinalą jo intervencijos metu? Jei jūs būtu- mėtė išdrįsę, jūs visi žiūrėtumėte į mane, kokia mano veido išraiška. Ar tai ne tiesa?

Parengė J. K.

JONAS AVYŽIUS

Kaimas kryžkelėje

ROMANAS

(92)

Kieme pasigirdo žingsniai. Tur būt, Mar- tynas grįžta iš kino. Nejaugi dar taip anksti?

Ji klausėsi, kada pasigirs rakto trakste- lėjimas, bet parėjusis nesukubėjo. (Vargšas Martynas... Paskutiniu metu taip susiė- jo. Kiekvienas turi savo skaudamą vie- tą...) Paskui vėl sužėjęs žingsniai, ši- kart tyliau, bailiau, ir nutilo ties langu priešais Ievos lovą. Pastovėjo kelias aki- mirkas, nuėjo atgal prie durų ir vėl grįžo. Garsus, bet trumpas barbenimas į lango rėmą.

Ieva pašoko iš lovos („Ak, dar pažadins vaika...“), užsimetė chalata ir priėjo prie lango.

Tikrai Martynas.

— Įleisk... Ieva... Rakto neturiu, — slo- pus balsas už stiklo.

Ją ūmai užliejo karščio banga. Nebuvo jokios priežasties, nieko blogo negalvojo. Taip sau. Pamatė prie stiklo prispaus- to veidą, už jo žvaigždėtą dangų, tamsius me- džių šešėlius, ir alpus tirpulus atėmė ran- kas: kitados (o, tai buvo prieš daug tūk- sančių metų!) Arvydas taip stovėdavo už lango, laukdamas, kol įleis. O gal ten tik- rai jis, gal mergystė prisikėlė iš numiru- sių?!

Ieva susislaupė chalata ir ant pirštų ga- lų nuėjo prie durų. Tylutėliai pasuko rak- tą. Gabalėlis žvaigždėto dangaus, šviežio, žalum kvepiančio oro gūsis, ir Martynas priemenėje.

— Oi, kaip negerai, Ieva... — sušnibž- dėjo nusigandęs. — Bet neįvyk — nenoriu eiti per Gaigalų kambarį.

— Nieko, nieko, Martynai, — taip pat šnibždesiu atsakė ji. — Aš nemiegoju...

— Vis tiek, Ieva, vis tiek... Negerai. Bet tu suprask... Negaliu į Klemą pažiūrėti — taip skaudžiai šiandien užgavo mane.

Ji pirmą, jis iš paskos įsmuko į virtuvę. Iš virtuvės buvo durys į kambarį, kuriame

anksčiau gyveno Birutė, o iš ten kitos du- rys — į Martyno kambarį.

— Kažkur stalčiuje turi būti raktas. Lukterk, uždegsiu lempą.

Kol ji ruošėsi, Martynas stovėjo kaip pa- gautas vagis. Į Klemą negali pažiūrėti... Taip, mažiausia, ko norėjo, tai pažadinti Gaigalą, ir dar tokiu metu. Bet argi dėl to pasibaladojo pas Ievą? Jis prisiminė ją paskutinę akimirka, sukdamas į kiemą. Jeigu yra pasaulyje žmogus, kuriam gali- ma atverti širdį, tai tik Ieva. Ir jis pabala- dojo į jos langą, nes susikaupe jausmai smaugė, dusino kaip krūtinės gilumoje iš- tvinusi votis.

Ji uždegė lempą ir uždarė virtuvės du- ris, kad neprabstytų vaikas. Raktas gulėjo stalčiuje tarp daugybės visokių nieknie- kių. Nenaudojamas. Net nepagalvojo, kad kada nors jo prireiks. Bet mes jį tuoj sura- sime, atrakinsime duris ir vėl pasijusime į savo vietą. Kai nevedęs vyras gyvena už sienos, o tu vieniša moteris, negalima jam patikėti rakto...

— Aš kiaušė, Ieva, didelis kiaušė, — su- murmėjo Martynas. — O tu nuostabi mo- teris. Tu tikras draugas, Ieva.

Ji palengvėle uždarė stalčių ir pasisuko į jį. Tik dabar pastebėjo, kad jo balsas pa- siekė. Tačiau dar labiau ją nustebinio Martyno išvaizda: jis buvo purvinas, susi- glumęs, papilkavusiam veide visiška apa- tija.

— Kas atsitiko, Martynai? — paklausė išsigandusi. — Tu tebepergyveni dėl tų ku- kurūzų? Nesirūpink. Oras pasitaisė, pasė- sit. O nepasėsit, tiek tos bėdos. Niekas už- tai nepakars. Žmonėms ne tokių bėdų bū- na.

— Kukurūzai... — Jis atsišliejo nugara sienos ir keistai šyptelėjo. Nuleistos ran- kos kadaravo kaip skudurinės. — Kad bū- tų tik kukurūzai... Mane mala iš visų pu- sių. Nevykęs aš žmogus, Ieva.

— Paskildysiu vandens — tau reikia apsi- prausti.

— Žmogaus išorė nieko nerėškia, Ieva. — Jis užsimerkė, tingiai pajudino suglebu- sius pirštus. — Svarbu, kad švaru būtų vi- duj, žmogaus sieloje.

— Apie ką tu, Martynai?

— Aplamai... Taigi... — Jis giliai įkvė- pė orą, tartum prieš nerdamas į vandenį, ir nelauktai ramiu balsu pridūrė: — Su Goda viskas baigta.

— Ką tu! — nusistebėjo Ieva, nors tai- jai ir nebuvo netikėta.

— Ji pavarė mane kaip šunį. Bet aš ne- pykstu. Su manimi negalima kitaip. Turė- jau pats susiprasti. Goda pasakė, kad mu- du kasdien daromės senesni. Taip. Bet ji, matyt, sensta lėčiau, negu aš.

— Dar susitarkysite, Martynai.

— Mudu nesusipykome, tik išsiskyrėme. Mūsų traukiniai eina į priešingas stotis. Mudu galime susitikti ir prasišnekti, bet kartu niekada nevažiuosime.

Ieva priėjo prie jo ir paglostė nukarusią ranką.

— Nereikia nusiminti, Martynai. — Ji spūstelėjo jo suglebusius pirštus. Lygiai taip pat, kaip ką tik sapne. — Daug kas su- sitinka ir prasišneka, kol suranda tikrąją ar tikrąją. Tur būt, ji nebuvo tikroji. Gal ir geriau, kad išsiskyrėte. Nėra blogiau, kaip šeimyninis gyvenimas be meilės.

— Aš, matyt, netinku tokiame gyveni- mu. — Jis bandė nusišypsoti, bet išėjo tik skausminga grimasa. Nuo jos užjauciančio pirštų spūstelėjimo nematomas skaudulys trūko krūtinėje, ir Martynas staiga panoro išlieti viską, kas per metus susikau- pė dusino sielą. — Man buvo dvidešimt treji metai, kai pamilau vieną mūsų kaimo merginą. Norėjau vesti. Banditai sudegino. Paskui kartą kažkaip pamaciau Godą... ne, dažnai ją matydavau, juk viename kaime augome... bet nekreipdavau dėmesio... O tą kartą... Prisimenu susitikime ant Akme- nės tilto, persimetėme keliais žodžiais ir nuėjome katras sau. Jokių šypsenų, jokių žvilgsnių. Nieko. Aš tik pastebėjau, kad ji

labai graži ir kažkuo primena Valę... tą merginą, kurią nužudė banditai. Tada bu- vau labai nelaimingas, matyt, man reikėjo užuovėjos. Taip ir įsimylėjau Godą. Bet nieko, nieknieko tarp mūsų nebuvo, nors ir ji mane mylėjo. Kai laikai pasikeitė, sten- giausi susigrąžinti ją, bet tikiai paskuti- niais mėnesiais... Per vėlai, viskas per vė- lai, Ieva...

— Taip, — murmtelėjo ji, nežinodama, ką besakyt.

— Nieko nekaltinu. Pats esu kaltas, Ie- va.

— Tokiuose reikaluose sunku surasti kaltininką.

— Tu nieko, nieknieko nežinau, Ieva. Jei žinotum, koks aš menkas žmogelis, spiau- tum į akis ir išgrūstum pro duris. — Mar- tynas nusvyravo prie virtuvinio staliuko ir sudribo ant taburetės. Kurį laiką tylėjo, sunkiai alsuodamas, paskui užsidengė del- nu akis, ir virtuvėje vėl pasigirdo jo slo- pus balsas. Gyvenimo išpažintis... Kas jo- prašė? Kas duos atleidimą? Godai jau at- vėrė vieną širdies kampelį. Nesuprato. Kam iš naujo skaudinti širdį? Pasityti iš savęs? Gal ir taip... Martynas su bevil- tišku įniršiu plėšė tvartų nuo tebekraujuo- jančių žaidų. Pirmą kartą gyvenime jis begėdiškai apnuogino sielą svetimo žmo- gaus akyse. Su pamišėlio įtūžimu jis dras- kė savo praeltį gabalais ir, išrinkęs pačius juodžiausius, labiausiai žeminančius, pats trypė ir kitą liepę trypti kojomis. Kai pa- galiau viskas buvo išsakta, jis pajuto ne- lauktą palengvėjimą, kažkokią džiaugsmin- gą rimtį, labai artimą tam jausmui, kuris jį apimdavo, kada, būdamas vaiku, išaida- vo iš bažnyčios po išpažinties. Jis pakėlė galvą ir pažvelgė į Ievą, kuri sėdėjo šalia ant kitos taburetės. Jos akys buvo pilnos ašarų. Jokio pasmerkimo, jokio pasišlyk- tėjimo, jokios paniekos, tik ašaros. Ir ne užjauciančio, o suprantančio žmogaus aša- ros. Jis nuleido galvą, staiga užlietas gai- laus džiaugsmo, ir tą pačią akimirka pa- juoto vėsią raminančią ranką, glostant jo galvą. Tada sprangus kamuolys pašoko į gerkle, supurtė pečius, ir jis, kūkčiodamas kaip vaikas, prigludė veidą jai prie krū- tinės. Ji apkabino jį ir, pamiršusi, kad cha- latas nesujuostas, o po juo tik naktiniai marškiniai, nieko nesidrodėdama ėmė glostyti jo galvą, kaklą, nuo ašarų šlapius skruostus.

Aušo.

IX

Liepos viduryje Arvydą išrašė iš ligo- ninės. Namo išėjo pėsčias, neskambinės į

kolūkj: nenorėjo žmonių gaisinti, nes buvo pats vasaros darbmetis, o, be to, po ilgo kalėjimo ligoninėje traukė pasivaikščioti.

Priešpiečių saulė plieskė giedrame dan- guje. Pūtė gausūs vėjelės, nešinas iš laukų džiūstančio šieno kvapu. Tai šen, tai ten tarškėjo pavėlavusi šienaplovė, kitur kriok- tės traktorius, cukrinių runkelių varsnose mirgėjo moterų skarelės, tačiau daugiau- sia žmonės buvo užimti šienapiute. Sun- kūs, svaiginančiai kvapūs dobilų vėžimai ropojo kaip didžiuliai vabalai lauko keliais ir kolūkių daržines; nušienautuose laukuose tarškėjo grėbiamosios, švitravo grėbliai miklose merginų rankose, prieš saulę švys- čiojo šakių ražai, kurie tuoj pat sumsgida- vo į suridentų dobilų gabaną, pakeldavo ją nuo žemės, ir didžiulė kupeta pajudėdavo link kraunamo vėžimo, uždengusi savimi raumeningą stiprų berną.

Vieškeliai į ten ir atgal pravažiudavo sunkvežimiai, tušti ir su kroviniu, pralėkė kelios lengvos mašinos. Kitas vairuotojas sustodavo, atpažinęs Arvydą, tačiau tasai numodavo ranka, kad važiuotų sau. Ne, dėkui, jis nenori lipti į dėžę, garsa prisivie- šėjo tarp keturių sienų. Ten buvo gera, vi- si jo labai rūpinosi, buvo jaudinančiai jautrus, malonus, tačiau tik čia, toje lau- kų platumoje, jis vėl pasijuto pilnu žmo- gumai. Sirdis džiaugsmingai virpėjo, go- džiai gaudydama kiekvieną garą, ir atro- dė, kad visa aplinkui amžinai gyva ir ne- mirtinga. Gyvi tie nuo vėjo jūruoją vasa- rojus laukai, gyva žemė, gyvas paukštie- lių skardamas oras, gyvas tas kietas, daugelio milijonų tonų svorio sumuštas ke- lias, kuriuo dabar žengė jo stiprios kojos, skubančios atsigriebti prarastą laiką. Net garsai jam atrodė gyvi, ir jis šypsojosi kiekvienam šūktelėjimui, juoko protru- kiui, atsitirantiems nuo kraunamų dobilų vėžimui, iš ramių cukrinių runkelių var- snų... Kaip gera, kad tu štai sveikas gyvas vėl sugrįžai į pasaulį! Tau šviečia saulė, virš galvos tyvuliuoja beribės dangaus gel- mės, tave glamonėja gaivinantis vėjelės, po tavo kojomis raminamai alsuoja žemės motinos krūtinė. Viskas čia tavo, žmogau karaliau. Ištiesk ranką ir paglostyk tą pa- balusį rugių lauką, kvepiantį bręstančia duona. Tai tavo duona. Įtrauk giliau į plau- čius tyro, gimtisiais tėviškės laukais kve- piančio oro. Tai tavo oras. Apžvelk akimis neaprepiamas platumas, ir pamatysi, kiek nenuidurbtų darbų laukia taves, kiek neat- liktų žygių, kokia begalinė erdvė išskleisti sparnus tavo genijui! Gyvenk!

(Bus daugiau)

J. GUTAUSKAS

PENKOVSKIO BYLA

(2)

(Tęsinys iš pr. nr.)

Toliau jis rašo, jog gimęs pačiame pilietinio karo įkarštyje. Iš motinos patyręs, jog tėvas jį mėtęs pirmą ir paskutinį kartą, kai jis buvęs tik keturių mėnesių amžiaus.

Tėvas buvęs „baltosios armijos“ karininkas. Apie tai jis sužinojęs visai neseniai. Jis nemana, kad jie (atseit, komunistų vadovybė) žinotų visą tiesą apie jį. Jei-gu sovietų saugumo pareigūnai būtų žinoję apie jo tėvo praeitį, tai jam tikrai būtų buvusios visos durys uždarytos: nebūtų galėjęs tapti komunistų partijos nariu, karininku, ir juo labiau karinės žvalgybos pareigūnu.

Penkovskis sako, jog jis tikrai buvęs komunistinės sistemos šalininkas. Ir tai suprantama: išaukėtas jis buvęs tos sistemos mokykla, jis pasiryžęs tapti sovietų armijos karininku. Karo pradžioje jis buvęs tik leitenantas, o kai karas pasibaigęs, tai jau užsitarnavęs pulkininko laipsnį. Po vieno pasižymėjimo kautynėse maršalas Konevas rekomendavęs jį į Karo štabo kolegiją. 1945 m. pradėjęs lankyti Frunzės karo akademiją, kurią baigęs 1948 m. į Karo diplomatijos akademiją buvęs perkel-tas 1949 m. pabaigoje. Toje akademijoje esą paruošiami agentai karo žvalgybai.

Penkovskis toje akademijoje išmokęs vadovauti karo žvalgybai bei šnipinėti. Be to, praleidęs ten trejus metus, jis visai neblogai išmokęs ir anglų kalbą.

Antrojo pasaulinio karo metu Penkovskis įsitikinęs, jog ne komunistų partija su-kėlus žmonių pasiryžimą heroiskai gintis nuo įsiveržusio priešo, bet patriotizmas, tėvynės meilė. Labiau negu pats karas, jo akis atidaręs besisunkinėjimas tarp aukštų pareigūnų ir armijos vadovybės. Kadangi jo žmona yra generolo duklė, tai jis tuoj patekęs į sovietų aukštojo luomo draugiją ir pasidaręs privilegijuotu asmenim.

Greit jis įsitikinęs, kad toje aukštojoje draugijoje komunizmo liaupsinimas nėra nuoširdus. Tos draugijos privatus gyvenimas pasižymis melais, apgaule, intrigomis, skundais saugumo organams. Vieni kitus skundžia, išdavinėja. Jų vaikai neapkenčia sovietinės sistemos. Jie mėgsta užsienio filmus ir nenori nieko bendra turėti su paprastais žmonėmis.

Komunizmas, kuris per 45 metus buvo puoselėjamas, esąs niekas kita, kaip tik

gryniausia apgaulė. Kažkokia liga ar užsi-

krėtimas naikinas kraštą iš vidaus.

Idealai, dėl kurių mirė tėvai ir broliai, esą didžiausia klaida. Armiją ir jis gerai pažįstas, ir daugelis jos karininkų galvoja taip, kaip ir jis. Tačiau jie biją imtis kokių nors akcijų, biją bendrai veikti, nes vieni antrais nepasitiki. Penkovskis sako, jog jam tenka susitikti su labai aukštais pareigūnais — m. nisteriais, maršalais, generolais, komunistų partijos centrinio komiteto nariais. Su jais kalbėdamas, jis giliai ras sovietų vadus, kurių neapkenčia ir linkis jiems mirties. Iš avantiūristų sudaryta Chruščiovo valdžia veidmainiškai kalbanti apie taiką. Iš tikro Chruščiovas nėra atsižadėjęs karo ir jį pradėtų, jei sudarytų palankios sąlygos.

Praeietyje sovietų generalinis štabas buvęs priešinąs staigiamam karui, tokiam karui, kokį pradėjo Hitleris. Užsienio tarnyba irgi buvusi tokios pat nuomonės. Tačiau Penkovskis iš sovietų vadų patyręs, jog dabar jie esą pasiryžę išprovokuoti karą panaudodami atominės bombas.

Toliau Penkovskis sako, jog Maskvoje jį lyg koks slogutis kamuojąs, nes jis žinąs apie sovietų pasirušimą atominiam karui. Planas esąs daryti viską, kad būtų galima kirsti pirmąjį smūgį (vadinas, pirmiems puoti atominiais ginklais).

Sovietų vadai gerai žiną, jog Vakarų valstybės, o ypač Amerika, esančios nusistačiusios prieš atominį karą. Tas nusistatymas kaip tik ir esąs labai naudingas.

Sovietams reikėtų, samprotauja Penkovskis, kreipti daugiau dėmesio į gyven-tojų gerovę, o ne į apsiginklavimą, kuris galys leisti kilti pasauliniam konfliktui. Kad to būtų galima išvengti, sako Penkovskis, šie užrašai ir esą skiriami JAV ir Anglijai. Vieno jis tik trokštąs, būtent, tikėti jo nuoširdumu. Po to dar priduria, jog pasirengęs tarnauti ne vien tik žodžiais: tarnausias ne tuščiomis rankomis, nes žodžiai, nežiūrint, kokie jie tikslūs bebūtų, taip pat reikalauja įrodymų, kurių jis turįs apsieiti.

Tai lyg ir įvadas į Penkovskio užrašus, savo rūšies prisistatymas tiems, kurie jo užrašus skaitys.

Užrašai nepaprastai įdomūs, skaitomi, lyg koks beletristinis veikalas. Spaudos atsiliepimai — puikiai. Tačiau tuose užrašuose yra tokių dalykų, kurie sukelia abejonių tuo, ar tuos užrašus iš tikro rašė Penkovskis. Surandama gana didelių spragų, gana didelių netikslumų, kurių jokių būdu nebūtų užrašuose, jei juos būtų rašęs pats Penkovskis.

Penkovskio „užrašų“ įvade teigiama, jog Anglijos-Amerikos šnipo užrašai arba memuarai esą autentiški, atseit, tikri. Dėl to, girdi, negali būti jokios abejonės.

Jei pradžioje, kai knyga pasirodė, niekas nereiškė abejonių, kad tai nesuklastoti užrašai, tai dabar jau padedama ne tik abejoti, bet ir tiesiog tvirtinti, kad tuose užrašuose yra tokių netikslumų, kokių jokių būdu nebūtų, jei juos būtų rašęs Penkovskis.

Dėl užrašų netikslumų plačiai pasisakė Victor Zorza „Manchester Guardian Weekly“ savaitraštyje. Lapkričio 18 d. Zorza nurodė visą eilę netikslumų, tačiau kartu pabrėžia, jog paduodamieji faktai dėl sovietų karinio pasiruošimo bei politinių planų yra tikri. Vadinas, užrašuose yra pakartojama visa tai, ką Penkovskis pranešinėjo anglams ir amerikiečiams.

Būdinga Penkovskio tariamoji autobiografija. Parašyta ji taip, kaip rašo rašytojai, norėdami darbo gauti. Svarbiausia — išdėstomos kvalifikacijos, pagal kurias galima spręsti apie prašytojo tinkamumą. To kie duomenys būtų visai ne vietoje šiuose užrašuose. Greičiausia, kaip sakė Zorza, tai yra paimita iš Penkovskio pasiųstojo rašto Anglijos ir Amerikos atstovyboms ir kuriuo jis pasisiūlė teikti žinias apie sovietų karinį pasiruošimą.

Kas paskatino Penkovskį rašyti užrašus? Noras pasiteisinti ir pateisinti savo veiklą. Dėl to sovietų gyvenimas piešiamas nepaprastai sutirštintomis ir juodomis spalvomis, ypač karo vadovybės gyvenimas — maršau, generolų ir kitų aukštų pareigūnų. „Aš tikrai žinau“, sako Penkovskis, „kad visi mūsų generolai turi meilužių, kai kurie net po dvi ir daugiau“.

Tvirtinimas, kad visi generolai, be jokios išimties, turi po vieną ar daugiau meilužių, nelabai yra įtikinantis.

Penkovskis praleido dvejus metus Ukrainoje, lankydamas karo mokyklą, o vėliau tarnaudamas artilerijos dalinyje. Jis rašo, kad kartą dalinį aplankė karo vadai, kuriuos jis tuoj pažinęs. Tačiau tarp tų vadų buvęs vienas asmuo, kurio jis nepažinęs ir niekad nebuvęs matęs.

Tuo laiku Nikita Chruščiovas buvo Ukrainos komunistų partijos sekretorium ir vykdė ten pagarsėjusius kruvinus valymus. Jis tada buvo vadinamas „mažuoju Stalinu“, ir jo paveikslai visur buvo iškabinėti. Tiesiog neįmanomas dalykas, kad Penkovskis apie jį nieko nebūtų girdėjęs ir jo nebūtų pažinęs. Tai yra niekas daugiau, kaip tik didžiausia nesąmonė, kurios Penkovskis jokių būdu nebūtų parašęs. Tą nesąmonę įterpė asmuo, kuris sufabrikavo ir daugelį kitų dalykų.

Netikėtina, sako Zorza, kad tuos užrašus būtų parašęs pats Penkovskis, kuris nusiskundžia laiko neturėjimu ir labai nepalankiomis sąlygomis. Labai keistai atrodo, kad užrašuose faktiškai pakartojama tai, ką jis raštu ar žodžiu (kai buvo apklausi-nėjamas) Anglijos ir Amerikos žvalgybų pareigūnams išdėstė.

Užrašuose teigiama, jog prez. Kennedys pasakė savo istorinę kalbą ryšium su Kubos krize, pasiremdamas iš Penkovskio gautuoju pranešimu. Girdi, krizei kilus, buvo kreiptasi į Penkovskį, kad jis suteiktų žinių. Ir kada tos žinios buvo gautos, tai prez. Kennedys, esą, pasiryžęs paskelbti Kubai blokadą bei pareikalavęs, kad sovietai išardytų raketoms leisti įrengimus ir atsiimtų iš Kubos raketas.

Zorza sako, jog tai yra grynas prasimanymas. Jau kurį laiką prieš Kubos krizę Penkovskis buvo sekamas. Bet koks susižinojimas su juo tuo laiku buvo neįmanomas. Todėl su juo tada jokių ryšių neturėta. Apie sovietų karinį pasiruošimą Amerika žinojo iš ankstyvesnių Penkovskio pranešimų. Ji žinojo apie nesėkmingą bandymą „baisaus karo pabūklo“ (jis sprogo bandomas). Iš tų ankstyvesnių pranešimų Amerika žinojo, jog ji yra daug pajėgesnė negu sovietai ir buvo beveik visiškai tikra, jog sovietai bijosis karą pradėti. Žinojo taip pat, jog tarp sovietų karo vadovybės ir Chruščiovo visą laiką eina trintis.

Tarp karo vadovybės ir Chruščiovo ilgoka laiką tęsėsi nesupratimai dėl apsiginklavimo būdų. Aukštieji karo vadai sakėsi už tai, kad daugiau būtų kreipiama dėmesio į palaikymą didesnių karo pajėgų, apinkluotų įprastais ginklais. Tuo tarpu Chruščiovas buvo įsitikinęs, jog įprasti ginklai yra atgyvenę savo amžių. Jis stengėsi išvystyti kiek galima didesnes atominės ir branduolines bombas ir gąsdinti jomis pasaulį. Vadinas, jis buvo pasiryžęs naudotis šantažu, siekdamas savo tikslo.

Penkovskio užrašuose kalbama apie Berlyno sieną. Girdi, apie sienos statybos vykdymą jis sužinojęs per keturias dienas iš anksto. Kaip tai galėjo atsitikti, klausia Zorza, kai kitoje užrašų vietoje pasakyta, jog Penkovskis lankęsis Londone, kada buvo Berlyno siena uždaryta ir prasidėjo statyba?

Į Londoną jis atvykęs daugiau negu keturių dienų prieš sienos uždarymą. Tai kokių būdu jis galėjo patirti apie numatomą sienos uždarymą? Nejaugi, klausia Zorza, apie tai jam buvo pranešta iš Maskvos? Tai esąs visai netikėtinas dalykas.

Užrašuose pasitaiko ir kitų priešiingumų bei netikslumų, kurie sukelia abejonių, kad jų autorius tikrai Penkovskis.

Bet jeigu tai nėra Penkovskio užrašai, tai kas juos parašė?

Amerikoje dažnai ka bama apie vadinamuosius „vaiduoklius“ rašytojus (ghost writers). Gera žinoma (ir tai visiškai neslepama), kad, pvz., prezidentai naudoja „vaiduoklinių rašytojų“ patarnavimus. Tai rašytojai parašo jiems kalbas.

„Vaiduoklinių rašytojų“ paslaugos nesiriboja vien tik kalbų rašymu. Jie rašo ir knygas. Žurnaluose ir laikraščiuose būdavo tokių skelbimų: „Mes parašome, jūs pasirašote“. Tai reiškia, jog už tam tikrą atlyginimą tie „vaiduokliai rašytojai“ sutinka parašyti knygą, kurią nupirkęs asmuo gali išleisti savo vardu.

Tokių būdu parašytų knygų yra išspausdinami šimtai.

Iš Victor Zorzos „Penkovskio užrašai“

Skaitytojų laišškai

ROCHDALES SKYRIAUS VALDYBOS PATIKSLINIMAS

„Europos Lietuvis“ Nr. 31 buvo išspausdintas kun. J. Kuzmickio 30 m. kunigystės sukakties paminėjimo aprašymas. Eklezi-nė minėjimo dalis buvo atlikta Rochdaleje. O korespondentas Dalyvis savo straipsnio pabaigoje rašo:

„Po šv. Mišių gerb. jubilatą šeimyninių vaišių pasiviekė po pastoracijos pradžioje Anglijoje buvę parapijiečiai Navickai ir Manchesterį. Anais laikais, kada lietuviai neturėjo nuosavų namų, jų namai buvo nuolatinė kun. kapelono sustoymo vieta“.

Iš šio straipsnio rochdalečiai linkę su-prasti, kad tarp parapijiečių ir kapelono yra atsisoties kažkoks juodas šešėlis ir kad tokios brangios sukakties proga rochdalečiai, kapeloniui bus uždare duris. Mes įsitikinę, kad korespondentas yra manchesterietis, gerai žino apie rochdalečius ir turėjo visuomenei priminti, kad anais laikais Rochdaleje buvo ir dabar tebėra šeima, kuriose kun. kapelonas dažnai apsi-sistodavo ir, kaip jis pats ne kartą pareiškė, atsisavinavo dvasiškai. Taip pat turėjo priminti, kad kun. kapelonas atšventė 20 ir 25 metų kunigystės sukaktis rochdalečių tarpe ir iki šiol visų rochdalečių namuose buvo mielas svečias.

Rochdaleje yra tik viena organizacija — DBLS skyrius, į kurį susibūrę beveik visi rochdalečiai. Skyriaus valdyba tvarko visus lietuviškus organizacinius ir bažnyti-nius reikalus. Ir šį kartą skyriaus sekreto-rius taip pat atsiaklavo kun. kapeloną pie-tų reikalu, ir buvo gautas malonus laiškas, kuriame kapelonas atsisakė pasilikti pas rochdalečius pietums ir pareiškė: „Kar-tais aš pats nesu savo posūkių autorius, kai dažna diena atneša naujų staigmenų“.

Įtaringi ar korespondento Dalyvio straipsnio suklaidinti asmenys ir dėl neabejotino rochdalečių teismo šiuo reikalu gali as-meniškai pasiteirauti kun. kapeloną.

Visus tuos asmenis, kurie pradėjo pilti drumzlių ir gražų rochdalečių sugyvenimą ir kurie panoro krapštytis po gražiais mū-sų organizaciniais pamatais, DBLS Roch-dalės skyriaus valdyba prašo sustabdyti savo akciją, o ateityje dėl bet kokio ne-taktiško pasireiškimo bus griežtai reaguojama. Korespondentui Dalyviui, rašančiam apie tokius rimtus dalykus, pataria-ma nusiimti „maskę“ ir parodyti tikrąjį veidą.

Skyriaus Valdyba

SODYBA IR MES

Jei ne tas penktadienis, neminėčiau nei Sodybos, nei kitų. Tas penktadienis davė man gražią pamoką, kurią neviena mūsų kolonija galėtų imti pavyzdžiu.

Savaitė saulės, vėjo ir lietaus Sodyboje. Vaikams malonumas. Lietūs ir vėjas jiems nebaisūs. Miela, nes jautėms laukiami. Naujos pažintys, seniai bematyti tautiečiai. Vargus pamiršę, juokaujame, dainuojame. Savaitė — trumpas laikas. Pamiršę senus vaidus, net su lenkais, kasmetiniais atostogautojais, užtraukiam „Bum tra lia“. Jų dainos gražios, mūsų dar gražes-nės. Dar daugiau juoko, kai išgirstame savo balsus J. Lūzos įsuktų magnetofono juostelėj.

Didžiausia pagarba J. Lūžai ir padė-jams! Tarnautojų titulas jiems netiktų, nes kai kuriems darbas vergiškias nuo aušros iki 12 val. nakties. J. Lūzos parei-gos nepavydėtinos. Iš kur jam tos energijos ir nervų? Nors daleytės tos energijos ir mums reiktų.

Dabar prie tikslo. Tas penktadienio po-pietis. Gražus būrelis vyrų diskutuoja va-karo eigą. Žuvies daug, balius bus. Kai ku-rie šeštadienį važiuoja namo. Gaila, norė-tų nors čiabuviams atsidėkoti. Nustebau išgirdusi staiga: „Nel... aš ne. Dirbantie-siems padėkos nereikia, jiems čia per ge-rai...“ Kartu dainavom, juokavom, o du ir išlindom. Mėginam klausiti, kodėl, nejaugi mūsų nepriėmė gražiai, ar už vietą palapi-nei mokame, ar nors vienas mūsų pageida-vimas buvo atmetas?

„Ką?... jeigu už vietą mokėti, geriau ki-tur, tik ne Sodybai!“ Dar išsižiojav pasigin-čyti su agitatoriais, bet mūsų vyrai atbuli, kitus arbatos gongas išvadavo. Du broliu-kai liko vieni, be pasekėjų.

nagrinėjimo atrodė, jog tų užrašų parašy-me gana svarbų vaidmenį suvaidino „vai-duok'is rašytojas“. Visai galimas daiktas, kad buvo ne vienas, o keli „vaiduokliai“, kuriems buvo prieinami Penkovskio pranešimai Amerikos ir Anglijos karo žva-gy-boms. Prieinami jiems buvo ir pasikalbėji-mai su Penkovskiu. Iš tų pranešimų ir pa-sikalbėjimų ir yra, kaip teigia Zorza, su-daryti „Penkovskio užrašai“.

Netikslumai įsibrovė, kai buvo bandoma Penkovskio pranešimus bei pasikalbėjimus „sudurti“, pajvairinti, kad jie būtų įdo-mesni ir patrauklesni.

Taigi, nors „Penkovskio užrašai“ gal ir nėra autentiški, nėra jo parašyti, tačiau ten paduotieji faktai (bent didėle daugu-ma jų) yra teisingi.

J. Tr.

NURIMUSI CHICAGA

Netikėtai karšta vasara užėjo Chicagoj, kai čia virė Jaunimo Kongresas ir Dainų Šventė. Daugiau kaip 10 tūkstančių lietuviškų širdžių suplaukė į Chicago. Viskas jau senokai praėjo, ir mūsų spauda įvai-riai įvertino. Daug pastabų, daug visokių netikslumų, tačiau kai pagalvoji, kad 10 tūkstančių patenkinti, tai nė išmintingas Saliamonas ne ką galėtų padaryti. Tačiau čia nenoriu reikšti savo pastabų.

Jūsų gerbiamasis DBLS pirm. J. Vilčinskas mus tik trumpai pamatė, nes visiems juk visokių darbų buvo. Bet ir tas gerai, kad kas rūpėjo — nepamiršti DBLS gyva-vimo ir su iškilusiais iš ten palaikyti bendradarbiavimą, ką mes čia ir darome. Prašė, kad kas turi asmeniškų Namų Akcijų, perleisti jas DBLS-gai. Tai mes galime lengvai padaryti, nes jų mes jau nebelai-kome reikšmingom. Aš turėjau 50 akcijų, mielai jas perleidiu DBLS, ir kiti tai pa-darys, ir jos pasiliks tik mūsų dovana Anglijos lietuviams.

Dalyvavo tamstų jaunimas Chicagoj. Gaila, kad neteko pasimatyti ir pasikalbėti, tačiau turiu visus nufilmavęs ir jei kada turėsiu laiko ir progos, užsukęs Angli-jon parodysiu daugybę filmų, kurių turiu prisukęs net daugiau kaip 6 tūkstančių pėdų. Pas mane buvo apsilankiusi Jakubaičių dukra.

Anglijos lietuvių klubas ruošiasi savo metinei vakarienei, kuri bus spalio mėn. viduryje Pakšto salėje. O po jos, apie Naujuosius Metus ar tuoj po jų, bus šaukiamas visų buvusių Anglijoj susirinkimas ir veikla padėta stipresnės pozicijon, nes dalis tautiečių dar nori joni įsilieti ir ką nors daugiau veikti. Mūsų visų parama jaunimui Anglijoj, skautams, jaunimo namams eis ir toliau, nes kas yra kultūringa ir pa-deda lietuviųbę išlaikyti, visada mes pasi-renę remti. Tai mūsų gyvavimo tikslas.

Bal. Brazdionis

ISLAMO MIESTAS

Pakistano vyriausybė nutarė netoli Ra-valpindžio miesto pastatyti naują šalies sostinę, kuri vadinsis Islambadas — Isla-mo miestas.

Manoma, kad naujosios sostinės statyba atsieis 500 mln. rupijų. Statybos laikas numatytas 8-10 metų.

IR VASARĄ, IR ŽIEMĄ,
IR RUDENĮ, IR PAVASARĮ
ne tik maistu, bet ir kitomis gėrybėmis

Jei sviams padėti nori,
Padarysi tai tikrai,
Kreipkis tik tuojau pas TAURĄ,
Ir neliks kišenė klaurai!

TAURAS

3, ST. DUNSTAN'S GARDENS,

LONDON, W.3.

Tel. ACO 4374

Atstovas Manchestyryje:
L. Puras, 79 Victoria Crees., Eccles,
Manchester.

Praeities

V. VYTENIETIS

NUOTRUPOS

1939 m. sausio 1 d. Didž. Lietuvoje ėjo 157 laikraščiai. Iš jų 15 dienraščių, 43 savaitraščiai, 27 dvisavaitiniai, 43 mėnesiniai ir 29 kitokie.

Lietuvių kalba ėjo 131 laikraštis, žydų — 13, rusų — 5, lenkų — 4, prancūzų — 2, hebrajų — 2.

Anglijoje pirmas lietuviškas laikraštis pasirodė 1899 m. rugpjūčio mėnesį. Jam buvo parinktas gražus, skambus lietuviškas vardas „Vaidelytė“. Laikraščio redaktorius ir leidėjas buvo žurnalistas Jonas Montvila, kilęs iš Suvalkijos. Mokėsi jis Marijampolės gimnazijoje, kurioje, tarp kitų, ten mokytojavo ir rašytojas Petras Arminas-Trupinėlis. Vėliau J. Montvila Obelupuose (Lankelių v., Vilkaviškio apskr.) mokė vaikus ir platino lietuvišką spaudą. 1896 m. iškeliavo į Ameriką ir ten kurį laiką redagavo „Garsą“. 1899 m. atvyko į Angliją ir Glasgove (28 Kelvinside Ave, Varsity) atidarė spaustuve „John Montvila, Printer and Bookseller“. Spaudos darbe jam uoliai talkininkavo kun. V. Varnagiris. Manchestyryje pirmasis to laikraščio platintojas buvo Petras Bancevičius, kilęs iš Vilkaviškio. Kad galėtume susidaryti tų laikų ryškesnį vaizdą, pateikiu porą ištraukų iš redaktoriaus laiško, rašyto P. Bancevičiui:

„...Neramu čia man po galų, bet pasi-švenčiau kėsti neramumą, tikėdamas nau-dą atnešti savo tautiečiams. Lietuviai bai-siai nupuolę. Netikėjau, kad galėtų būt taip tamsūs. Sunku bus su jais gaut rodą. Mėgysiu“.

„...Stengkis kaip galėdamas patraukti geresnius tautiečius prie meilės Tėvynės - Lietuvos. Kas gali būt meilėsnis už Tėvy-nę, ypač tiem, kurie tos Tėvynės netekę klaidžioja tarp svetimauciu“. („Naujas Laikas“, 1930 m. Nr. 3).

Nors „Vaidelytė“ Anglijoje ėjo neilgai, iš viso, rodos, buvo išleisti 7 ar 9 numeriai, bet tai buvo pirmas šviesos žiburėlis, kuris įžiebė lietuvių išsivio širdyje gimtojo žodžio meilę ir paruošė dirvą tolimesnei spaudai.

Prisiminus pirmąjį Anglijos laikraštį, manau, bus įdomu susipažinti ir su pirmuoju Amerikos lietuvių laikraščiu. Jis pradėtas leisti 20 metų anksčiau, negu Anglijoje „Vaidelytė“. Jo pirmieji numeriai pradėjo lankyti lietuvius 1879 m. rugpjūčio mėn. Štai jo metrika: „Lietuviškas Gazieta“, rasztas paszwestas del Lietuwnikų Amerikoje, nedėlinis, pusl. 4, New York. Savinikas ir redyktoris M. Twarowski.

Kaip spėjama, tuo laiku lietuvių Ame-rikoje buvo keliolika tūkstančių. Bet laik-raščio amžius irgi buvo trumpas. Išleista 12 ar 14 numerių. Įdomu, kad laikraščio pasirodymo proga redaktorių raštu sveiki-nančiųjų tarpe buvo ir Jonas Sprunga, gyv. Londone. Iš to matome, kad laikraštis turėjo skaitytojų ir Anglijoje. Pirmojo laikraščio leidėjas ir redaktorius Mikas Tvarauskas (taip jis vėliau atlietuvinavo savo pavardę) buvo kilęs iš Suvalkijos. Jam talkininkavo J. Šliupas. Abudu buvo ne-turtingi ir drauge kentė vargus, kokius rei-tai kas norėtų pakelti. Jie ne pelno vilio-jami leido lietuvišką spaudą, tik norėda-mi saviems tautiečiams padėti šviestis.

1795 m. įvyko paskutinis Lietuvos - Lenkijos valstybės padalinimas. Po to Lietu-vos vardas buvo išbrauktas iš geografijos žemėlapių, ir ilgas metus lietuvių tautai teko nešti sunkų vergijos jungą. Tad, svarstant anų metų įvykius, ir kyla klaui-simas, ar kuri nors valstybė protestavo prieš tų trijų plėšikų grobuoniškų veiksmus. Atrodė, kad tik viena Turkija pasi-priešino. Tiesa, ji nekariavo ginklu su mū-sų tėvynės pavergėjais ir nesiuntė jokių jiems protesto notų. Tik viešai demonstro-vo diplomatinio būdu, keldama Lietuvos vardą. Sultonui rūmuose priėmimų metu kiekvieną kartą buvo šaukiamas Lietuvos atstovas užimti jam skirtąją vietą. Neatsi-liepus tam tikras užsienio reikalų ministe-rijos valdininkas pareiškėdavo: — Sutruk-dytas, negali atvykti dėl ne nuo jo parei-nančių priežasčių.

Tai ir priėmimų metu stovėdavo viena laisva kėdė, skirta Lietuvos atstovui.

Nuo to laiko jau praėjo apie 170 metų. Įdomu, kaip šiandieną Turkija žiūri į da-bartinę Lietuvos okupaciją?

Europos lietuvių kronika

LONDONAS

JŪRA GAILIUSYTE LONDONE

Pasaulio Lietuvių Bendruomenės atstovė Jūra Gailiūsyte šiuo metu lanko Lietuvių Bendruomenės Europoje.

Praėjusį penktadienį, rugpjūčio 26 d., Liet. Parapijos klebonijoje turėjo posėdį su Anglijos Lietuvių Bendruomenės Krašto Valdyba ir kitais Anglijos liet. organizacijų atstovais. Posėdžio metu buvo aptarta tolimesnis Jaunimo Metų programos vykdymas Didž. Britanijoje ir kiti PLB Valdybai rūpimi klausimai.

Jūra Gailiūsyte jau lankėsi Vokietijoje, o savaitės pabaigoje vyks į Paryžių.

WOLVERHAMPTONAS

TAUTOS ŠVENTĖS MINĖJIMAS

DBLS Wolverhamptono Skyriaus Valdyba rugsėjo 10 d., šeštadienį, 6 val. p.p., Queens viešbučio salėje priešais Town Hall rengia

Tautos šventės minėjimą.

Po programos šokiai ir alutis. Visus tautiečius iš arti ir toli maloniai kviečiame atsilankyti.

Skyriaus Valdyba

12 METŲ SUKAKTIS

1954 m. kovo mėn. susikūrė Vilties klubas, taigi jis jau žengia į tryliktuosius metus. Ir jis dar tebėra gyvas.

Atrodo, kad šiais metais klubui bus suteikta švietimo ministerijos parama. Dauguma narių dabar yra jaunieji — 12–20 m.

Klubas per 12 savo gyvenimo metų išpopuliarino Lietuvos ir lietuvių vardą tarp anglų ir kitų tautybių, laimėjo visą eilę taurių ir diplomų apygardoje, pasiekė visos Anglijos semifinalą turnyre, o jaunieji šiais metais Midlando semifinalą. Viltis laimėjo DBLS „Laisvės“ taurę visą eilę metų, ir dabar ta taurė yra Vilties rankose.

Sporto klubo pirmininku dabar yra L. Adamkavičius, buvęs geras futbolininkas, kasininku Br. Viliūnas, gerai žinomas stalo teniso, futbolo ir krepšinio žaidėjas, sekretoriaus, trenerio ir dar visą eilę pareigų atlieka V. Kelmistraitis ir jo žmona.

Sporto klubo steigimu ir kilimu daugiau sia rūpinosi K. Žukauskas, P. Jasionis, Č. Plenas, J. Snabaitis, B. Krikščiušas, V. Kelmistraitis, L. Adamkavičius, V. Karniavičius ir a.a. A. Adomaitis.

Iš kitataučių klube geriausi nariai yra latvis U. Manga ir anglas Burden, kuris išmoko krepšinį žaisti Vilties klube ir tapo tarptautiniu žaidėju. Šiuo metu jis žaidžia Midlando rinktinėje.

V.K.

SUSIRINKIMAS

Klubo valdyba šaukia susirinkimą rugsėjo 3 d., 3 val. p.p., Springfield Rd. mokyklos patalpose (netoli lauko aikštelės). Nariams dalyvavimas būtinas. Visa eilė svarbių reikalų bus sprendžiama.

Sporto klubo Valdyba

COVENTRY

TAUTOS ŠVENTĖS MINĖJIMAS

DBLS Coventry Skyriaus Valdyba rugsėjo 10 d., šeštadienį, 6 val. p.p., puošniojo lenkų klubo salėje, White Friars Lane (netoli Gaumont kino), rengia

Tautos šventės minėjimą.

Programoje numatoma tai dienai pritaikyta paskaita, šokiai, loterija ir kt.

Sokiams gros E. Dragūno vadovaujama kapela, veiks turtingas baras ir užkandinė. Visus tautiečius iš arti ir toli su draugais ir pažįstamais prašom atsilankyti.

Skyriaus Valdyba

NOTTINGHAMAS

TAUTOS ŠVENTĖS MINĖJIMAS

Rugsėjo 3 d. Nottinghamo LAS Skyrius rengia Tautos šventės minėjimą. Paskaitą skaitys P. Mašalaitis. Meninę dalį išpildys Nottinghamo meninių pajėgų grupė.

Po programos šokiai. Minėjimas įvyks Ukrainiečių klubo salėje — 31 Bentinck Rd., Nottingham.

Pradžią punktualiai 6.30 val. vakaro. Kviečiame tautiečius kuo gausiausiai dalyvauti.

Nott. LAS Sk. Valdyba

LIETUVIŲ JAUNIMO ŽIDINIUI

REIKALINGA

Nottinghamo Lietuvių Jaunimo Židinio virtuvei reikalingas vedėjas arba vedėja. Dėl sąlygų rašyti kun. S. Matuliu, 16 Hound Rd., West Bridgford, Nottingham. Tel. ONO2, 85738.

MOSŲ REMEJAI

Apsimokėdami už „Europos Lietuvį“ ar Nidos Knygų Klubo leidinius, šie tautiečiai buvo malonūs dar pridėti aukų lietuviškam spausdintam žodžiui paremti: 5 sv. S. Jacevičius, 10 šil. M. Vareika, 7 šil. B. Rimeikis, po 3 šil. V. Motuza, V. Matažinskas, P. Bradulskis, K. Kutka, A. Sabulis, V. Remeikis, J. Naujokas, A. Perminas, V. Brazaitis, po 2 šil. M. Valikonis ir P. Čeponis.

MANCHESTERIS

TAUTOS ŠVENTĖS MINĖJIMAS

Rugsėjo 10 d., 6 val. p.p., Lietuvių Socialinio Klubo patalpose DBLS Manchesterio Skyriaus valdyba rengia Tautos šventės minėjimą. Programoje: paskaita, eilėraščiai, su savo kūryba pasirodo E. Navickienė, dainos, kurias išpildo vietinės jaunimo pajėgos.

Po programos šokiai. Kviečiame tautiečius iš toli ir arti.

Skyriaus Valdyba

SPORTO ŠVENTĖ

Rugsėjo 24 d., šeštadienį, 4 val. p.p., Manchesterio Savaitgalio Mokyklos Tėvų Komitetas rengia Sporto šventę Liet. Socialinio Klubo aikštėje.

Jaunimui lengvoji atletika, suaugusiems rutulio stūmimas, virvės traukimas ir kt. Virvės traukimo komandai (ją sudaro 8 asmenys), laimėjusiai čempiono vardą, Liet. Soc. Klubas garbingai įteiks taurę. Kitose sporto šakose laimėjusieji pirmąsias ir antrąsias vietas bus apdovanoti prizais. Po šokių, arbatėlės, loterija, dovanų įteikimas ir kt.

Komitetas kviečia iš toli ir arti kuo gausiau šventėje dalyvauti.

Tėvų Komitetas

LIETUVISKOS PAMALDOS

BRADFORD — rugsėjo 4 d., 12.30 val. NOTTINGHAM — rugsėjo 11 d., 12.30 v., St. Patrick's bažnyčioje.

NOTTINGHAM — rugsėjo 4 d., 11 val., Jaunimo Židinyje.

LEICESTER — rugsėjo 4 d., 12 val., 72 Mere Rd.

COVENTRY — rugsėjo 11 d., 12.45 val., St. Elizabeth's Rd.

DERBY — rugsėjo 18 d., 11 val., Bridge Gate Rd.

NOTTINGHAM — rugsėjo 18 d., 11 val., Jaunimo Židinyje.

ITALIJA

STOVYKLA ALPĖSE

Rugpjūčio 1 d. saleziečių vasarvietė Italijos Alpėse atidaryta vasaros stovykla. Su gužėjo 40 berniukų iš Vokietijos ir D. Britanijos. Tuo metu vyko ir buvusių auklėtinių saskrydis.

Kas rytą stovykloje, prieš baltuojantį Alpių karalaitį Červina, išskyla Lietuvos trišpalvė, prieš kurią berniukai gieda, o kalnai, rodos, vienas kitam kartoja himno žodžius.

Jaunimas daro iškylas į snieguotas Alpių viršūnes ar skaidrius kalnų ežerėlius, ruošia laužus, dainuoja ir gieda lietuviškai, sportuoja. Net eina rungtynių su aplinkinėm stovyklom ir taip skelbia Lietuvos vardą.

Antai, rugpjūčio 14 d. laidoj „Gazzetta del Popolo“ dienraštis iš vakaro paskelbė, kad miestelio jaunųjų komanda rungsis su Lietuva“. Dienraštis pabrėžia, kad jaunieji sportininkai — tremtinių lietuvių vaikai, o lietuviai apledo savo tėvynę, kai rusai užgrobė jų žemę.

Vasaros stovykla Alpėse iš Anglijos tęsiasi iki rugp. 25 d., o iš Vokietijos — iki rugsėjo 1 d.

BUVUSIŲJŲ AUKLĖTINIŲ SASKRYDIS

Saleziečių stovykloje Alpėse rugpjūčio 6 d. pradėtas buvusių auklėtinių saskrydis. Priešpiety įvyko visuotinis posėdis, kuriam vadovavo buv. auklėtinių organizacijos igaliotinis kun. P. Urbaitis. Posėdis buvo prarastas gražiau, prieš didingąjį Červiną, lietuviško kryžiaus paukščių, alkštėj ant stiebų plėvėsuojant Lietuvos, Italijos ir Vatikano vėliavoms.

Pirmoj posėdžio daly su saskrydininkais dalyvavo ir svečių. Saskrydį sveikino įstigos direktorius kun. Pr. Gavėnas, misionierius kun. J. Svirnelis, Repečkienė iš Anglijos, stud. Antanas Trimakas iš Romos, iš Londono — Sinskienė.

Valdybos rinkimuose buvo išrinkti atstovais Anglijoje stud. Vytas Levickis iš Australijos (buvęs Adelaidės saleziečių auklėtinis), Vokietijoje — A. Lebedis ir sekretorium Ant. Dapkus. Buvo įteikti ar atnaujinti ir buv. auklėtinių organizacijos pasai.

Privatiam pasitarime buvo nutarta at-

šiais Jaunimo metais lietuviškasis jaunimas Vokietijoje turėjo savo suvažiavimą — stovyklą drauge su XIII Europos Lietuvių Studijų Savaitės liepos 30 - rugpjūčio 7 dienomis. Vasario 16 gimnazijos sodyba Romuva, šiaip jau vasaros atostogų metu pilna idiliškos ramybės, kur perisi laukinės antys ir suokia lakštingalos, skardeno si lietuviškais balsais ir jaunatviškais dainomis.

Kelios dešimtys brandesniojo jaunimo, ypač universiteto studentai, dauguma, nors mažoka dalimi aktyviai, įsijungė į bendrąją Studijų Savaitės programą, rinkosi tačiau taip pat ir atskirai aptarti savo reikalų bei padraugauti savo tarpe, pasižvalgyti gal taip pat, kiek lelių ar bijūnų šiemet žydi lietuviškame darželyje. Dalis vyresniojo jaunimo šauniai vadovavo ir talkininkavo jaunesniesiems už save draugams.

Jaunesnieji (maždaug tarp 15-20 metų), kurių susirinko per 30, turėjo savo atskirą stovyklą. Gyveno jie gamtoje, palapinėse, kurias parūpino Vokietijos LB pirmininkas kpt. K.J. Valiūnas ir jo kuopos vyrai. Nors naktys buvo neįprastai šaltos, po septyniom antklodėm nesusalo nė vienas. Iš vidaus šildė ūkio šefo J. Subačiaus ir jo baltakėpurio personalo tiekiamos kalorijos. Stovyklą globojo Vokietijos Lietuvių Bendruomenė, o santykius su Studijų Savaitės derinio koordinacinė komisija — A. Grinienė, mok. A. Palavinskas ir mok. A. Veršelis. Stovyklos komendantas buvo studentas Arvydas Lingė iš Hamburgo, mergaičių vadovė — stud. Birutė Augustinavičiūtė iš Clevelando, studijuojanti Strasbūre; berniukų — Vasario 16 gimnazijos VIII kl. mokiny, skautų draugininkas Alfredas Starukas; dainų vadovė — stud. Kristina Čėsnaitė iš Australijos, studijuojanti Heidelberge. Visokeriopą techninę pagalbą teikė mok. kun. J. Dėdinas su savo aparatais ir priemonėmis, tapusiais beveik viešąja nuosavybe.

Ir jaunesnieji įsijungė į barzdotojų vairininko Dr. K.J. Čėginsko vaduojamos S. Savaitės programos dalį, kuri jiems buvo labiau prieinama. Taip jie dalyvavo Studijų Savaitės atidaryme, rytinėse katalikų ir evangelikų pamaldose, prof. J. Ereto paskaitoje ir jo pagerbime šiemet jam sukančią 70 metų progą. Iš Amerikos parvykusių, pavydimomis Jaunimo metų trumpikėmis apsilankusių „kongresmonų“ — laimingųjų Jaunimo Kongreso Čikagoje dalyvių pranešimo išpūdziai su paveikslais apie savo viešnagę Amerikoje ir susitikimą su kitų kraštų lietuviškojo jaunimo atstovais davė visiems pajusti, kas yra jaunoji Pasaulio Lietuvių Bendruomenė.

Tautiniais rūbais pasipuše jaunieji dalyvavo išpūdingoje vakarinėje žuvusiųjų pagerbimo eisenoje ir Tėvynės vakaro programoje, o meno bei šokių vakare ypač gražiai pasirodė Krutulytės-Boehm suorga nizuota Šiaurinio Reino-Vestfalijos jaunimo grupė su tautiniais šokiais ir deklamacijomis, o Vasario 16 gimnazijos „filistieriai“ — su maloniai improvizuota konkurencija.

Šalia to jaunesnieji turėjo ir savo atskirą programą, kur daugiau vietos buvo skiriama dainai, sportui ir draugiškam linksmumui. Dalyviai atsispausdino ir išmoko apie 50 dainų. Nežiūrint dažno lietaus, buvo žaidžiamas tinklinis ir, pasaulinių pirmenybių ženkle, net pamirštant „tautinį“ krepšinį, — futbolą. Rungtynėse prieš vietinę komandą, kur iš abiejų pusių buvo įmušta 14 (!) įvarčių, tapo purvinai, bet garbingai iškovotas, vartojant krašto šeiminkų vokiečių terminologiją, vicelaimė tojų vardas.

Visiems lietuviškosios savaitės dalyviams jaunieji surengė nuotaikingą, nors lietingą, laužą, o sau — „slaptą“ kino seansą palapinėje su mok. kun. J. Dėdino mėgėjišku filmu bei dainomis žvakių šviesoje ir, mielai talkininkaujami mok. E. Tamošaitienės, atskirą, su programa ir pri-

einančiais metais sušaukti vietinius saskrydžius D. Britanijoje, Vokietijoje ir gal JAV. Rugp. 6 d. saskrydininkai turėjo pusdienį dvasinio susikaupimo su vakarinėm mišiom.

Po visos dienos išvykos į Červino sniegynus, rugp. 8 d. saskrydininkai išvyko aplankyti Castelnuovo bei jo apylinkių, o paskui patraukė Florencijos, Romos bei Neapolio link.

NELAIMĖ STOVYKLOJ

Saleziečių vasaros stovyklos nuotaiką bei eiga kiek sukrėtė netikėta nelaimė. Kun. Mečys Burba, pradėjęs stovyklą vadovauti, turėdamas pasiruošti palydėti Anglijon grįšiančiuosius stovyklautojus, iš Castelnuovo motociklu važiavo apskrities miestan Asti vizų išgauti. Ar tai iš nuovargio, ar staigiai nualpęs, neišlaikė motociklo ir, pervaziavęs antron kelio pusėn, atsitrenkė į pakelės akmenį ir apsisvertė. Susižeidė galvą ir koją. Dabar guli Asti miesto ligoninėje.

Kitas — kun. Jonas Svirnelis, ruošdamasis pirmąjį pavaduoti kelionę į Angliją, rugpjūčio 14 d. irgi turėjo gultis ligoninėn su angina.

Jaunimo stovykla Romuvoje

zais, šokių vakarą, kurio moderniškus ritmus vos atlaikė senoji pilis.

Netrūko ir rimtosios dalies, kurią moderavo kapel. kun. J. Riaubūnas. Vietoj paskaitų buvo prarvesta eilė pašnekesių, du iš jų su vyresniosios kartos atstovais: su prof. Dr. Z. Ivinskiu — apie Lietuvos praeitį, padėtį ir ateitį, su prof. Dr. kun. J. Jūraičiu — apie tikėjimo ir mokslo bei gyvenimo santykius. Jaunimas labai įvertino pašnekesių įdomumą ir abiejų svečių pasisakymų atvirą tiesumą. Nepriklausomybės kovų savanoris-kūrėjas maj. P. Gudelis pa teikė, kaip gyvą liudijimą, savo autobiografinių prisiminimų pluoštą. Mok. dail. A. Krivickas, šalia jaunųjų dailininkų: Aliutės Mečytės, Tado Burbos, Ingridos Suokai

tės ir Janinos Jurkonytės darbų parodos, pristatė ypač jaunimui skirtas Lietuvos vaizdų ir liaudies meno parodėles. Lietuviškojo jaunimo padėčiai tėvynėje ir svetur sava patirtimi nušviesti prisidėjo ypač studentas Artūras Hermanas, stud. Kristina Čėsnaitė, stud. Lydija Packevičiūtė ir Vytautas Brazaitis. Ir patys jaunieji pašnekesių dalyviai, kurių žymi dalis buvo prieš kelerius metus atvykusių iš Lietuvos, gyvai įsijungė į diskusijas, vieni kitus papildydami.

Rezultatas: visi dalyviai gavo pajusti gyvą tautos pulsą, sustiprėjo ryšys savo tarpe, su lietuviškuoju jaunimu kitur ir su tikrąja, be prievartos ir melo, gyvąja Lietuva. Tai ir buvo šios stovyklos tikslas.

Rytinė paskaita

Studijų savaitės Vokietijoje paskaitos įdomios. Čia jos kaip ir vandenys: vieni gilūs, kiti lėkštūs, ir patį paskaitos veiksmą ir vyksmą visada apčiuopi.

10 val. skambutis į paskaitą jau nekeikiamas vien tik dėl savo galios kviešti susirinkti: jis kažkaip primena, kad reikia dar ryti tai, kas daugeliui nemalonu, jis kai ką priverčia dalyvauti atsižvelgiant į savo vardą ir rangą. Juk tik įsivaizduokim, kad prof. Ivinskis nepasirodytų kokioje nors paskaitoje: moderatorius išblykštų, paskaitininkas apsisviltų, klausytojai reikšmingai apsižvalgytų ir, neišklause nė tos paskaitos, ją laikytų niekam tikusia. Skambutis nevienam padidina pareigos ir kaltės jausmą, o kai kam ir viltį diskusijoje įvairiai pasirodyti, o keikiamas jis jauniakčių įvairaus amžiaus ir lyties, kurie dieną naktimi ir naktį dieną paverčia, kad šis įkyrus, lyg besotis uodas, skambutis jų „naktinę“ ramybę drumsčia. Bet, užtempus paklodę ant galvos, dar jis neįstengia snaudulio nugaleti, ir vėl naktis apgaubia pilietį. Na, pagaliau renkamasi: kojos lyg paralyzuotos, reikia jas iš suuomens tempti, nekartą įsėdinti už žingsniai priekiu, vienas atgal. Bet galų gale pasijuntama saugioji galiorkoj ir pasikultus ieškoma geresnės pozicijos kaip galima patogiau sėdėti-gulėti ir kiek galima mažiau girdėti.

Bet ir čia ramybės nerandama. Atbėga kažkoks uolusis, štai, sako, prieky laisva, ir įrodo tau, kad ten geriau sėdėti, geriau girdėti, geriau matyti, lyg gydytojas pataria, tavo sveikata susirūpinęs. Ką darysi, negi mūšiesi iš pat ryto. Ir su atodūsiais ir vaitojimais perkeliama frontas per porą eilių priekiu.

Pagaliau tylą, moderatorius paleidžia pirmąsias salves taiklių žodžių, jį pakeičia gražbylingas kalbėtojas, ir t.t. Tačiau ši tylą apgaulama; tylą prieš kovą. Po šios tylos šydu nevienas, dar nesuvokęs paskaitos prasmės, jau randa pagrindo kritikai, jau ieško žodžių, ką pasakys diskusijoje, ir jo pieštukas čiuožia lapu, užfiksuoja damas ne paskaitininko mintis, bet savo paties viską naikinančias, lietuvišką pasaulį sudrebinančias sampratas.

Kitas, ypač fantazingas, įsikalba sau, kad paskaitos yra migdomieji vaistai, o jų paragavus yra būtinybė užsnausti. Juk nekovo prieš gamtos dėsni, be to, taip ir Freudas galvojo! Kaimynas vis tiek nemato, nors jo akys atdaros, bet keistai šaltos, ir tik geriau įsiziūrėjus pastebima, kad jis priklauso tai nepaprastai veislei, kuri miega atdarom akim. O gal tai atsiekta ilgalaikiu treniruoju kiekvieną vasarą? Bet vis tiek žmogus įdomus, įrodo, ką gali valia atsiekti.

Yra, žinoma, ir tokių keistuolių, kurie vi sai rimtai klausosi. Bet tie dėmesio nėra verti, tikriausia, naujokai ir mokslu nepasotinami daktarai ar bent tokiais įsivaizduoja.

Daug kartų žvilgtelėjus į laikrodį ir prasmingai atsiurkštus, leidina ploti. Paskaitininkas prašvinta. Šis plovimas priverčia akis užmerkčius jas atplėsti, tuos specialistus atvirakius lėlytes į dienos švie są atsukti. Šitie, dabar gana gvyvai pašoke, pajutę apetitą dėl sūrios silkės, kažkur pra puola, o aktyvieji grupuojasi, čiaūska, ga-

landa kirvius, kalavijus aštirus tam paskaitininkui įrodyti, kad ir klausytojų tarpe ne kažkokie asilai sėdi.

10 min. pertrauka greitai prabėga, dabar jau spaudžiamasi į vidų, nors vidurį ir visiems susirinkus žiojoja tuštuma, daug žilų plaukų ir žydrinčių pakaušių, mažą jaunų veidų, kurie dar nesijaučia kompetetingi diskutuoti salėje, o tik „Šešupėje“ (lokallas). Vienas stojasi kelti klausimų, garbiną pavarde, daug nuveikęs, bet, jam atrodod, nevisi tai žino. Tad reikia įrodyti ir, geriausia, tuoj pat. Ir iš klausimo išseina iš tisa paskaita, savo balso apsvaigintas net virpa jis, tema keičiasi, sakiniai pradeda mti su „aš“ ir baigiami „o tai buvo laikai“, skuba žmogus dar pasakyti, kad jis tą skaitęs, šį girdėjęs, aną pergyvenęs, matyt, savo memuarus knygoje užrašyti nori, bet geidžia dar pusę priekškonį ir prieškonį suteikti ir dažnai visą sriubą sugadina. Kiti dar pasilaiko atsiminimus sau, per anksti juk neapsimoka išplurpti, Studijų savaitės bus ir po 10 metų, bet užtai pikčiau puola paskaitininką, tašo ir glamož jį, kad tiesiog nuostabu, iš kur ima tas paskaitininkas tiek klaidingų minčių ir drąsos dar jas šiai „aukštesniajai šimtainei“ išdėstyti. Bet galų gale paskaitininkas prisipažįsta, apamaina publiką, kad taip nemanęs, kad šaltiniai būvę klaidingi, juk negi pyksiesi ilgai, vakare reikia prie stikluoko susitikti, ir visi patenkinti traukia valgyklos link, nes kas to nežino, kad liežuvį daugiausia nukamuoja skilvi.

Taip eina per dienas.
Ir mano nevienas:
O paskaita naudinga,
Visgi vertinga,
Bus ką minėti,
Net ir po metų kalbėti.

Artūras Hermanas, studentas

Dail. G. Bagdonavičius tebedirba

Daugelio Šiauliuose besimokiusiųjų buvęs piešimo mokytojas dailininkas Gerardas Bagdonavičius, grafikas, daugelio ex libris autorius, tebegyvena savo senajame name ir tebedirba.

Liepos pabaigoj susilaukė 65 metų amžiaus ir ta proga planuoja surengti savo darbų apžvalginę parodą. (E)

REIKALINGAS SPAUSTUVININKAS

„Nidos“ spaustuvei reikalingas lietuvis, kuris turėtų noro išmokti spaustuves darbą — rinkti linotipų, spausdinti ir kt.

Kadangi tų darbų reikia ilgiau mokytis, dėl to pageidaujama, kad kandidatas būtų bent ne daug ką vyresnio kaip 50 metų amžiaus.

JEI REIKIA PASIŪSTI SIUNTINĮ — KREIPKIS Į

LIETUVIŲ NAMŲ BENDROVĖ,
2, LADBROKE GARDENS,
LONDON, W.11.

EUROPOS LIETUVIS — LITHUANIAN WEEKLY

Printed and Published in Gt. Britain by the Lithuanian House Ltd., 1, Ladbroke Gardens, London, W.11. Tel. Park 2470. Leidžia Liet. Namų Akc. B-vė. Leidimo Tarybą sudaro DBLS V-ba ir Europos Liet. Bendruomenių pirmininkai.

Redakcija rankraščius taisy ir trumpina savo nuožiūra.

Prenumeratoras kaina: metams 50 šil.; dolerio kraštuose — 6 dol. metams; Vokietijoje — DM22.

Už laikraštįje kieno nors spausdinamųjų jų skelbimų turinį nei leidėjai, nei redakcija nesima atsakomybės.